

Barnkonsekvensanalys

för detaljplan för Vårbergstoppen,
del av Skärholmen 2:1

2016-03-30

Mars 2016

Rapporten är framtagen på uppdrag av Wästbygg Projektutveckling Stockholm AB och Åke Sundvall Byggnads AB

Beställare: Wästbygg Projektutveckling Stockholm AB och Åke Sundvall Byggnads AB
Kontaktperson: Christofer Söderström

Ramböll Sverige AB

Uppdragsledare: Anthon Georgsson, trafikplanerare

Handläggare: Eva-Lena Nilsson, trafikplanerare

Biträdande handläggare och workshop: Lina Malm, planarkitekt

Biträdande handläggare: Oskar Sirland, planarkitekt

Granskare: Charlotta Eriksson, planarkitekt

Foton: Ramböll om inget annat anges

Sammanfattning

Syfte

Denna barnkonsekvensanalys (BKA) utgör underlag inför det fortsatta arbetet för detaljplaneläggning av Skärholmen 2:1, Vårbergstoppen, där barnens synpunkter och önskemål är en viktig del. Syftet med denna BKA är att kartlägga barns nyttjande och behov inom området samt att konsekvensbedöma förslaget utifrån barnens synvinkel och barnperspektivet utifrån vuxnas synvinkel.

Kartläggning

I denna BKA genomfördes två workshops med två klasser (årskurs 3 och 5) från Alla Nationers Fria Skola i Vårberg. Totalt deltog cirka 40 barn vid dessa två workshops. Parallellt med utredningen pågick en enkätundersökning där avdelningar från tre förskolor deltog. Barnens nyttjande av Vårbergstoppen med omnejd kartlades och de fick berätta hur de tar sig till och från området samt med hjälp av klisterlappar placera ut och diskutera favoritplatser, tråkiga platser och otrygga platser. Barnen fick även tolka planförslaget och komma med egna önskemål om förändringar och tillägg.

Vårbergstoppen tillhör en av de mest uppskattade platserna för barn i alla åldrar i Vårberg. Kartläggningen visar att yngre barn i parkområdet vistas vid Vårbergstoppen i högre utsträckning än äldre barn. Området besöks under alla årstider både under skoltid och fritid och används för såväl lek som lärande. Under sommarhalvåret är de plana ytorna i området uppskattade platser att ha picknick och fruktstunder på. Picknicken kombineras med cykling, springtävlingar och rullning nedför Vårbergstoppen. Utsikten är särskilt uppskattad och barnen säger att den är en av de bästa sakerna med Vårberg. Vintertid beskrivs Vårbergstoppen som en av de bästa pulkabackarna som barnen har upplevt. Så fort snön faller är detta en barnintensiv plats.

De otrygga platserna utgörs av en blandning av otrygga eller torftiga miljöer men även en rädsla för människor som vistas på de allmänna platserna i Vårberg generellt. Runt Vårbergstoppen bottnar den upplevda otryggheten framförallt i bristfällig belysning, att området besöks av ungdomsgång och drogpåverkade personer samt en viss rädsla för de omkringliggande skogsområdena.

Analys

Analysen av detaljplaneläggningen utgår från Göteborgs stads analysmetod för barnkonsekvensanalyser och har modifierats till att omfatta temaområdena: sammanhållen stad, samspel, lek och lärande, vardagsliv, hälsa och säkerhet samt identitet.

Vårbergstoppen är både en favoritplats och en otrygg plats. Flera av barnens förslag och önskemål handlar om trygghet. Det finns en förhoppning att det nya området kan bidra till att fler människor kommer att vistas och röra sig i området. Den föreslagna bebyggelsens möte med parkområdet kring Vårbergstoppen kan i kombination med områdets rekreativa värden öka platsens betydelse som mötesplats, öka trygghetsupplevelsen och skapa kvaliteter för boende och besökare, dagtid som kvällstid.

Vårbergstoppens variation i topografi och naturupplevelser är en bidragande orsak till områdets popularitet. Genom att utveckla platsens kvalitativa förutsättningar för det sociala samspelet finns det en grund för platsen att uppmuntra och bidra till lek och samspel. Det som beskrivs som mest fördelaktigt med Vårbergstoppen är utöver naturmiljöerna även att det inte finns några hus och inga bilar på platsen. Det är istället barnens villkor som sätter normen.

Dagens Vårberg är trafikseparerad och barn rör sig längs stråk som innebär att de sällan behöver korsa trafikerade vägar. Den tunnel som idag går under Vårbergsvägen ersätts med en passage i plan. För att denna passage ska bli trygg måste den även vara trafiksäker.

Det stora gång- och cykelstråket som idag löper rakt igenom området kopplas i planförslaget ihop med en gångbana på lokalgatans västra sida. Gångstråket får därmed en ny karaktär. Närheten till den föreslagna bebyggelsen och närvaro av boende som exempelvis vistas i trädgårdar och på bostadsgården kan bidra positivt till trygghetsupplevelsen.

Genom att utveckla Vårbergstoppen så att platsen möter upp mot flera gruppers behov kan identiteten stärkas.

Förslag till åtgärder

De föreslagna åtgärderna som presenteras här hänger samman med planförslaget i Vårbergstoppen och dess direkta närområde. Det finns dock behov av trygghetshöjande åtgärder i Vårberg i allmänhet. Inom projekt Fokus Skärholmen rekommenderas att ett samlat grepp tas om Vårberg och de problem som finns avseende barns upplevda otrygghet. Ett led i det kan vara att ta fram en övergripande barnkonsekvensanalys för hela Vårberg.

Här redogörs i korta drag de åtgärder som föreslås i kapitel 5:

- Utveckla intilliggande parkytor och tillföra nya kvalitéer. Barn och unga bör involveras i processen när förslag tas fram. Det kan handla om kulörval, belysning, utsmyckning, utformning av lekplats, val av lekutrustning och framtagande av skyltar.
- Utformning och färgval av byggnaderna i det planerade området bör smälta in på ett bra sätt med sin omgivning.
- Passage i plan över Vårbergsvägen måste utformas hastighetssäkrad med exempelvis upphöjt övergångsställe. Maxhastigheten på Vårbergsvägen mellan Örnholmsbrinken och Svanholmsvägen bör vara 30 km/h.
- Se över cykel- och gångmöjligheterna inom samt till och från Vårbergstoppen.
- Förbättra parkområdets belysning både avseende själva grönytorna men även i angränsade skogspartier.
- Flytt av befintlig pulkabacke inom Vårbergstoppen alternativt ändrad utformning av planerad lokalgata.
- Fler mötesplatser och möjligheter till lek och samspel, till exempel genom en anordnad lekplats för både små och stora barn.
- Kioskcafé för att bidra till att stärka platsens betydelse som mötesplats och för att bidra till ökad trygghet.
- Fler sittplatser, bänkar, bord samt en grillplats.
- Sträva efter att göra Vårbergstoppens högsta punkt mer lättillgänglig genom bättre gångstråk.
- Vindskydd.
- Aktivitetshus.
- Upprustning och komplettering av befintlig utrustning beträffande bänkar och skräpkorgar.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	3
1. Inledning	6
1.1 Bakgrund.....	6
1.2 Syfte, mål och avgränsning	6
1.3 Styr- och måldokument	7
1.4 Barnkonsekvensanalys (BKA)	9
1.5 Metod.....	9
1.6 Barn och unga i samhällets utemiljöer	10
1.7 Medinflytande.....	10
2. Nulägesbeskrivning	12
3. Kartläggning	14
3.1 Förskolebarn.....	14
3.1.1 Rörelse i området.....	14
3.1.2 Favoritplatser.....	14
3.1.3 Otrygga och tråkiga platser.....	14
3.1.4 Önskemål	14
3.2 Yngre skolbarn (årskurs 3)	16
3.2.1 Rörelse i området.....	16
3.2.2 Favoritplatser.....	16
3.2.3 Otrygga och tråkiga platser.....	16
3.2.4 Planförslaget.....	19
3.2.5 Önskemål	19
3.3 Äldre skolbarn (årskurs 5)	22
3.3.1 Rörelse i området	22
3.3.2 Favoritplatser.....	22
3.3.3 Otrygga och tråkiga platser.....	24
3.3.4. Planförslaget.....	24
3.3.5 Önskemål	27

4. Analys	30
4.1 Sammanhållen stad	30
4.2 Samspel, lek och lärande.....	30
4.3 Vardagsliv, hälsa och säkerhet	31
4.4 Identitet	32
5. Förslag till åtgärder	33
5.1 Identitet, delaktighet	33
5.2 Vardagsliv, trafiksäkerhet.....	33
5.3 Samspel och lek.....	34
6. Referenser	35
6.1 Tryckta källor	35
6.2 Digitala källor	35
6.3 Muntliga källor	35
7. Bilagor	36
7.1 Bilaga 1 - Workshopsformulär	36
7.2 Bilaga 2 - Enkätundersökning	37
7.3 Bilaga 3 - Barnens önskemål (årskurs 3)	38
7.4 Bilaga 4 - Barnens önskemål (årskurs 5)	47

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Detaljplaneområdet (se figur 1) ligger i Vårberg i sydvästra Stockholm, mellan Vårbergsvägen och Vårbergstoppen. Planförslaget innebär nybyggnation av cirka 365 bostäder. Marken ägs av Stockholms stad och planområdet är anvisat till två byggherrar, Åke Sundvall Byggnads AB och Wästbygg Projektutveckling Stockholm AB. Åke Sundvall Byggnads AB föreslår två flerbostadshus i form av ett storgårdskvarter samt ett punkthus bestående av totalt cirka 180 lägenheter. Wästbyggs förslag består av 35 radhus samt ett flerbostadshus i form av ett loftgångshus på 4-6 våningar med totalt cirka 150 bostäder. Lokalgatorna inom detaljplaneområdet föreslås få breda gångbanor på båda sidor medan cykling sker i blandtrafik.

Projektet innebär förtätning utmed Vårbergsvägen, en relativt bred väg vars funktion är en matargata i enlighet med 1960-talets planeringsprinciper. Längs Vårbergsvägen finns stora möjligheter för fortsatt förtätning utöver detta projekt. Det innebär att planområdet har potential att bli en del av en större sammanhängande bostadskomplettering inom stadsdelen i enlighet med satsningen inom Fokus Skärholmen. Planförslaget innebär att park- och naturmark behöver tas i anspråk.

Detaljplanens mål är att tillföra Vårberg ett varierat utbud av bostäder samt att bidra till att omforma Vårbergsvägen från matargata till en stadsgata. Ett ytterligare syfte är att öka tryggheten lokalt i området kring Vårbergstoppen och Vårbergsvägen samt att bidra till att stärka och tillgängliggöra grönområdet.

1.2 Syfte, mål och avgränsning

Syftet med denna barnkonsekvensanalys (BKA) är att analysera föreslagen exploatering inom detaljplan Skärholmen 2:1, Vårbergstoppen. Utgångspunkten är barnperspektivet som formuleras av vuxna för barn samt barnens perspektiv som skapas av barnen själva. För att uppnå syftet presenteras en kartläggning av befintliga och potentiella värden och funktioner samt behov och brister.

Den geografiska avgränsningen i denna BKA är Vårbergstoppen som helhet med sina grönområden. Vidare är koppling till viktiga målpunkter i Vårberg som skolor och förskolor, idrottsanläggningar, centrumområde och lekparken viktiga att ta hänsyn till i en bredare analys.

Figur 1. Illustrationsplan tillhörande detaljplan för Vårbergstoppen (källa: OWC Arkitekter).

1.3 Styr- och måldokument

Barnkonventionen

FN:s konvention om barnets rättigheter, eller *Barnkonventionen* som den ofta kallas, antogs av FN:s generalförsamling den 20 november 1989. Barnkonventionen ger en definition av de enskilda barnets rättigheter i samhället som uttrycks i konventionens 54 artiklar. De syftar bland annat till att ge barn och unga mellan 0-18 år, oavsett bakgrund, rätt att behandlas med respekt och att få komma till tals. Det slås fast att barnets bästa alltid bör komma i främsta rummet i alla åtgärder som rör barn.

En metod för att implementera konventionen är att göra en barnkonsekvensanalys i projekt, förslag eller verksamheter som påverkar barn. Delar av barnkonventionen är tillämpbara i denna BKA och kan sammanfattas i fyra punkter:

1. Alla barn har samma rättigheter och lika värde
2. Barnets bästa ska alltid komma först
3. Alla barn har rätt att säga vad de tycker i frågor som berör dem
4. Alla barn har rätt till lek, vila och fritid

Plan- och bygglagen

Bestämmelserna om planläggning av mark och vatten samt om byggande enligt plan- och bygglagen (PBL) syftar till att främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden. Vidare ska en god långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer eftersträvas (kap. 1§1). I skapandet av den hållbara livsmiljön riskerar dock konflikter att uppstå, särskilt utifrån barnperspektivet.

Miljökvalitetsmål

Sveriges riksdag har sedan 1999 haft miljökvalitetsmål inom 16 områden. Miljömål 15 avser god bebyggd miljö och består av flera delmål, bland annat att natur- och grönområden ska existera i närhet till bebyggelse och god tillgänglighet till dessa ska värnas om. Vidare ska miljöanpassade kollektivtrafiksystem av god kvalitet finnas tillgängliga och förutsättningarna för säker gång- och cykeltrafik ska vara goda. Dessutom ska

boende-, fritids- och arbetsmiljön uppfylla samhällets krav på gestaltning, frihet från buller, tillgång till solljus, rent vatten och ren luft.

Stockholms Vision 2040

Visionen för *Stockholm 2040* ger en bild av en trygg och tillgänglig stad utan sociala och fysiska barriärer. Här ska man kunna bo, resa och mötas.

Stockholms stads Framkomlighetsstrategi

Stockholms stads *Framkomlighetsstrategi* innebär att transporter och resande ska vara effektivt och hållbart för miljön, hälsan, ekonomin och samhällsutvecklingen. Barn och unga är även flitiga användare av hållbara transportslag som kollektivtrafik samt gång- och cykeltrafik.

Stockholms stads cykelplan

I Stockholms *cykelplan* pekas barn och unga ut som en prioriterad grupp.

Stockholms stads Trafiksäkerhetsprogram

Trafiksäkerhetsprogrammet pekar ut satsningar på och prioriteringar av oskyddade trafikanter, något som barn och unga ofta är.

Stockholms stads översiktsplan

Stockholms stads översiktsplan, *Promenadstaden*, innehåller en tydlig strategi som på sikt ska leda till ett mer sammankopplat Stockholm med sammanhängande stadsmiljöer att promenera emellan, något som även gynnar barn och unga.

Den gröna promenadstaden

Den gröna promenadstaden är en strategi för utvecklingen av barnens parker och natur och fungerar som ett tillägg till Stockholms översiktsplan. Staden har ett särskilt ansvar för att fånga upp barns och ungas synpunkter och tillgodose deras behov. När trycket ökar på de gröna miljöerna är det av stor betydelse att uppmärksamma barnens och ungdomarnas perspektiv och identifiera deras viktiga platser.

Övriga styrdokument och program

Stockholms parkprogram, *Sociotopkartan* och *Sociotophandboken* anger riktlinjer för park- och naturtillgång, planeringsmått relevanta för barn och ungdomar samt beskriver stockholmarnas vardagsliv utomhus i parker, naturområden och andra friytor. I dessa dokument tillämpas såväl lagar som mål där konkreta förslag anges.

1.4 Barnkonsekvensanalys (BKA)

En BKA är ett verktyg för att ta fram och analysera barn och ungas perspektiv på ett projekt eller verksamhet som kan påverka dem. Det är ett sätt att utveckla barnens synvinkel och barnperspektivet ur vuxnas synvinkel i samhällsbyggnadsprocessen för att kunna förbättra beslutsunderlag i varierande planeringsskeden. En BKA syftar till att ta reda på barn och ungdomars perspektiv. Om barnens bästa inte kan genomföras ska man analysera och arbeta med kompletterande åtgärder. Det som görs barnvänligt ger ofta mervärden till andra målgrupper, så som trivsel, trygghet och tillgänglighet. En BKA görs därför inte vid sidan av det ordinarie arbetet utan har en funktion att visa på vilka tillägg och/eller förändringar som kan behöva ske i det ordinarie planarbetet.

1.5 Metod

En barnkonsekvensanalys kan genomföras på flera olika sätt. Denna barnkonsekvensanalys har utförts med vägledning av Trafikverkets modell för barnkonsekvensanalyser samt Göteborgs stads modell för barnkonsekvensanalyser. Göteborgs stads modell har modifierats av Ramböll till att belysa begreppen sammanhållen stad, samspel, lek och lärande, vardagsliv, hälsa och säkerhet samt identitet. Metodiken för denna BKA består av flera steg som omfattar kartläggning, beskrivning, analys av konsekvenser, framtagande av åtgärdsförslag samt utvärdering (se figur 2 nedan).

Figur 2. Beskrivning av arbetsprocessen.

Kartläggningsdelen består av litteraturstudier och faktainsamling om området, platsbesök och analys samt intervjuer och workshops med barn i olika åldrar samt förskolepedagoger.

Beskrivning sker utifrån den information som tagits fram under kartläggningsdelen. Det handlar dels om hur barnen rör sig till och från samt inom utredningsområdet, hur barnen upplever platsen och deras framtida önskemål. I analyskedet konsekvensbeskrivs planförslaget i relation till den beskrivning som redovisats. Därefter följer åtgärdsförslag som grundar sig i de tidigare metodstegen som provas ut efter projektgruppens expertis inom respektive område.

Inom detta uppdrag besöktes Alla Nationers Fria Skola (F-9) där klasser från två årskurser deltog i workshops. Barnen delades in i tre grupper med en ansvarig från Ramböll i varje grupp. Barnen fick sedan beskriva hur de tar sig till Vårbergstoppen och vad som händer på vägen dit, vilka platser som är deras favoritplatser, otrygga platser och tråkiga platser inom området och dess omnejd. Vid workshoparna antecknades barnens kön för att identifiera eventuella skillnader i synpunkter och önskemål.

Kombinationen av platsanalys och barnens bidrag i form av deras kunskap, synpunkter och önskemål är grunden till analysen av detaljplaneförslaget.

Återkoppling till barnen är viktigt och bör ske genom en träff med de deltagande barnen. En utvärdering av hur väl projektet tagit hänsyn till barnens synpunkter bör ske efter ett par år.

1.6 Barn och unga i samhällets utemiljöer

Barn, särskilt i förskoleåldern, leker främst på lekplatser eller på grönytor nära hemmet eller förskolan. De är mycket känsliga för trafikbarriärer (Sociotophandboken, 2003). När barnen börjar gå i skolan blir utemiljöerna i anslutning till skolan mycket viktiga och i synnerhet barn i åldrarna 10-12 vistas mycket utomhus (Socialdepartementet, 2005). Dessa områden blir därför ett av barnets främsta uppväxtmiljöer och har stor betydelse för deras utveckling och villkor.

Rörelsefrihet, tillgänglighet och säkerhet är tre nyckelord som är centrala för barn och unga i den fysiska planeringen. Placeringen av skolor, förskolor, bostäder, naturmiljöer, parker, torg och andra offentliga rum i förhållande till varandra får därför stor betydelse för den utsträckning barnen kan röra sig fritt och självständigt (Björklid, 1991).

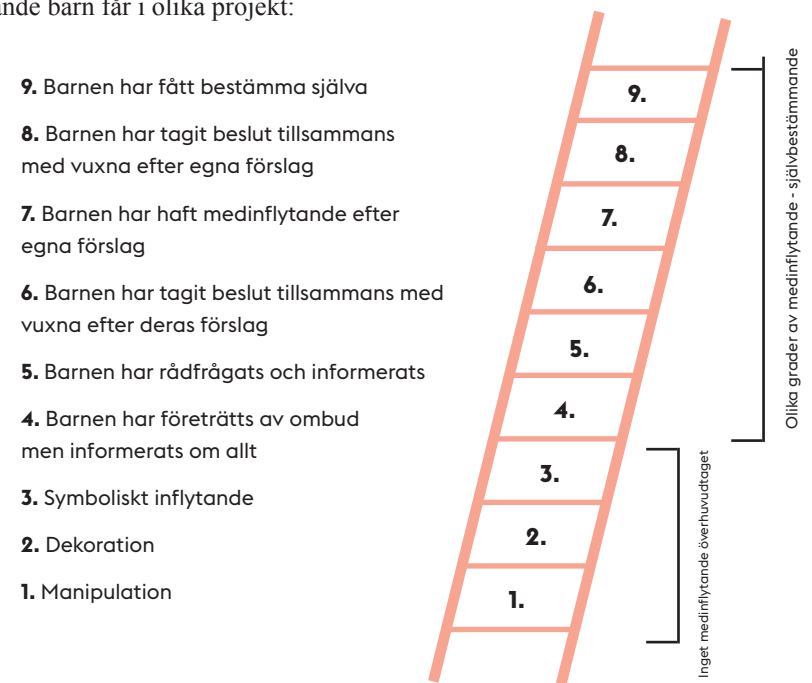
Generellt är närmiljön viktig för alla barn (Lieberg, 2007) och tillgången till bra platser utomhus är avgörande för att barn ska vistas i utemiljöer (Stockholm stad, Sociotop-karta 2002). Närmiljön växer sedan i omfång ju äldre barnen blir både genom att barnen själva utvecklas och kan ta sig längre bort från hemmet/skolan men även för att föräldrarnas oro för barnen och då i synnerhet avseende trafik, minskar.

Naturlig utemiljö ska vara mer gynnsam än innemiljö och planerad iordninglagd utemiljö (Ekman et al., 1997). Barnen själva föredrar även en närmiljö som är varierad och som ger möjlighet till spontan lek, parallellt med möjlighet till social gemenskap och att de känner att de själva kan röra sig i området. Barn vill ha tillgång till hela stadsmiljön och inte enbart platser anvisade för barn (Heurlin-Norlinder, 2005). Dessa skäl motiverar att skapa miljöer där olika former av lek likväl som säkra passager över exempelvis bilvägar så att barnen får största möjliga rörelseyta. Barn har inte bara behov av utvecklande miljöer utan även rätt till det (Socialdepartementet, 2003).

1.7 Medinflytande

Barnen har rådfrågats och informerats om planförslaget. Alla närliggande skolor och förskolor har fått förfrågan att delta i undersökningen givet projektets tidsram. Barnens delaktighet och inflytande i planeringsprocessen kan inte graderas innan det slutgiltiga förslaget ligger. Staden har ett särskilt ansvar för att fånga upp barns och ungas synpunkter och tillgodose deras behov, något som framhävs i Stockholm stads 'Den gröna promenadstaden'.

Barnens delaktighet och inflytande i planeringsprocessen har tidigare illustrerats av Hart (1997) i form av en "delaktighetsstege". Flera kommuner, organisationer och myndigheter har utgått från denna illustration för att kunna beskriva hur pass mycket inflytande barn får i olika projekt:

Figur 3. Medinflytandestege.

Figurer 4-7. Pågående workshop med klass 3A vid Alla Nationers Fria Skola.

2. Nulägesbeskrivning

Detta avsnitt är en nulägesbeskrivning som redovisar var förskolor, skolor och gymnasium geografiskt är placerade samt hur kollektivtrafiksituationen till och från området ser ut följt av gatustruktur kopplat till gång- och cykelstråk (se figur 10). Vidare har även olycksfallstatistik i området tagits fram följt av ett utdrag ur sociotopkartan.

Området idag

Detaljplaneområdet ligger mellan Vårbergsvägen och Vårbergstoppen. Området närmast Vårbergsvägen är ett relativt kuperat, barrskogsdominerat parti, med inslag av berg i dagen. Längre söderut, vid foten av Vårbergstoppen, finns plana och svagt lutande gröna gräsytor som ansluter till starkt sluttande gräs- och buskbeklädda slänter. Vårbergstoppen, samt de öppna gräsytorerna vid foten av denna, består av fyllnadsmassor av varierande mäktighet. I östra delen av området finns ett naturmarksparti inom fastigheten för Vårbergs sjukhemsområde.

Rekreation

Vårbergstoppen är markerad som en stadsdelspark i stadsdelens parkprogram från år 2007. Genom området går flera gångvägar. Delar av området är relativt välanvänt som utflyktsmål för skolor- och förskolor i närområdet. Promenader och andra mindre formaliserade sportaktiviteter som mountainbikecykling sker på platsen. Vintertid används slänterna längs Vårbergstoppen för pulkaåkning.

Förskolor och skolor

Det finns ett tiotal förskolor i planområdets närhet samt ett antal grundskolor inom gång- och cykelavstånd. En relativt jämn fördelning av skolverksamheter mellan Stockholms stad och Huddinge kommun existerar. Skärholmens gymnasium ligger cirka 1 500 meter från planområdet. Den geografiska närheten till området i kombination med uppdragets tidramar har varit avgörande för vilka som deltagit vid intervjuer och workshops.

Kollektivtrafik

Ett antal busslinjer finns inom Vårbergstoppens närområde. Busslinje 135 mellan Mälarhöjden-Vårberg har en hållplats på Vårbergsvägen i direkt anslutning till den

planerade bebyggelsen. Övriga linjer i närområdet är busslinjerna 740 mellan Kungens kurva-Huddinge station och nattbusslinje 190 mellan Stockholm C-Norsborg. Tunnelbanans röda linje mellan Ropsten-Norsborg löper i en båge under planområdet. Vårberg station ligger cirka 900 meter från planområdet medan Vårby gårds station ligger cirka 1 100 meter bort.

Biltrafik

I anslutning till Vårbergstoppen finns Vårbergsvägen som är en relativt bred gata med gångvägar på båda sidor, skild från omgivande bebyggelse. Den tillåtna hastigheten är 50 km/h med undantag för delar av vägen som förbi förskoleverksamhet är 30 km/h. Stadsdelen präglas av 1960-talets tankar om trafikseparering och differentiering med huvudleder, matargator och planskilda gång- och cykelstråk.

Gång- och cykeltrafik

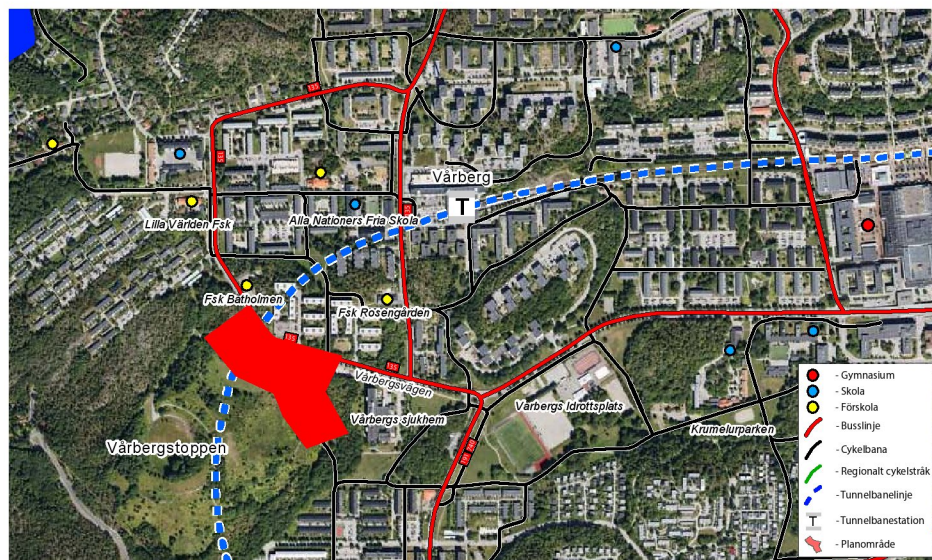
Det gång- och cykelstråk som löper genom parkområdet vid Vårbergstoppen kopplas samman med ett bredare nät av gång- och cykelvägar i Vårberg. Gång- och cykelstråket från parkområdet norrut löper under Vårbergsvägen genom en bred tunnel. Söderut löper stråket mot Vårby gård genom såväl grönområden som bostadsområden.

Olycksfall

Totalt har 9 olyckor och skador skett på Vårbergsvägen i anslutning till planområdet under perioden mellan 2010-01-01 och 2015-12-31. De flesta (7 av 9) handlade om singel- eller dubbelolyckor med bil. Två olycksfall har skett vid övergångsstället vid Vårbergsvägen/Vårholmsbackarna. Inget dödsfall har registrerats inom tidsspannet.

Sociotopkarta

Sociotopkartan är ett planeringsunderlag som kan användas i stadens fysiska planering för att synliggöra kvaliteter och brister i friytornas platser och stråk. Vårbergstoppen är klassat som en värdefull friyta med flera sociala och kulturella värden samt ett betydelsefullt gångstråk för att kunna använda och uppleva stadens friytor och gångstruktur. Vid Vårbergstoppen finns följande sociala och kulturella värden utpekade: backåkning, bollek, evenemang, grön oas, landform, löpträning, naturlek, picknick, promenader, ro, utsikt.

Figur 8. Utredningsområdet i relation till Värberg med omnejd med samtliga skolverksamheter involverade i studien i text.

Figur 9. Ortofoto med framtida planförslag med gångvägar till och från Värbergstoppens övre platta

3. Kartläggning

I detta avsnitt redovisas resultatet från den enkätundersökning som genomfördes med förskolepedagoger och de workshops som genomfördes med två skolklasser. Kartläggningen redovisar barnens favoritplatser, tråkiga platser, otrygga platser samt deras önskemål för Vårbergstoppen med omnejd.

3.1 Förskolebarn

Tre förskoleverksamheter (Båtholmen, Rosengården och Lilla Världen) valde att delta i den enkätundersökning som skickades ut inom ramen för detta uppdrag.

3.1.1 Rörelse i området

Förskolorna besöker området såväl sommartid som vintertid, det gäller inte bara de tre förskoleverksamheter som deltog i denna studie. Det varierar hur ofta förskolebarnen besöker Vårbergstoppen. Genomsnittet är 2 gånger/månad på vintern och 1 gång/vecka under sommarhalvåret. Förskolebarnen tar sig i regel alltid till Vårbergstoppen genom att gå i samlad trupp under skoltid. De flesta förskolor når Vårbergstoppen via gång-tunneln under Vårbergsvägen.

3.1.2 Favoritplatser

Vårbergstoppen används för såväl lek som lärande bland närliggande förskoleverksamheter. En favoritplats är den plana ytan på toppen där barnen enligt utsago älskar att känna friheten och kunna röra sig fritt. Utsikten nämns som en bidragande orsak till att barnen gillar att vistas där. För att ta sig upp till toppen använder förskolorna de trätrappor som finns längs ena sidan av Vårbergstoppen. När de närmar sig toppen viker de av mot en mindre stig för att sedan sätta sig på bänkarna och titta ut över Mälaren och Ekerö-färjan åt det ena hållet och Globen åt det andra. Flera olika aktiviteter pågår bland förskolorna längst upp vid Vårbergstoppen och det är bara fantasin som sätter gränserna.

”Vi sitter ofta och äter frukt där och njuter av den fantastiska utsikten och barnen fantiserar om vatten, båtar och hela universum.”

- Personalen på avdelningen Klippan vid förskolan Lilla Världen

”Barnen brukar leta efter ”Majas nycklar” från en saga. Högst uppe på toppen brukar vi titta på staden med hjälp av kikare och ha fruktstunder. Vi besöker träsktrollet som vi placerat vid en gångbana i skogen. Vi har samlingar vid vår samlingsring som består av stora stenar som barnen har rullat dit och målat. Vi har våra favoritstenar som liknar djur som vi också besöker. Det finns även ett ”Pippi Långstrump-träd” som är populärt att klättra i.”

- Personalen på avdelningen Blålockan vid Båtholmens förskola

På vintern är det populärt att gå promenader och att åka kana nedför toppen.

3.1.3 Otrygga och tråkiga platser

Ingen av de tillfrågade förskolorna pekar ut tråkiga eller otrygga platser i Vårbergstoppens närområde utan trycker snarare på att barnen uppskattar den frihet och de öppna ytor som finns i området.

3.1.4 Önskemål

Förskolebarnen meddelar att pulkabacken borde göras bättre än som nuläget är på vintern.

”Det som är bra med Vårbergstoppen är att det inte finns så mycket annat än natur som är så värdefull och inga hus och inga bilar. Allt är på barnens villkor. Ta inte bort det vackraste vi har i Vårberg!”

- Personalen på avdelningen Klippan på förskolan Lilla Världen

Allmänna önskemål	
Bord	Stubbar
Fler bänkar	Stockar
Papperskorgar	Lekplats i naturmaterial
Vindskydd	Fräscha upp befintliga bänkar

Figur 10. Utsikt längst upp på Vårbergstoppen.

Figur 12. Vy mot Vårbergstoppen.

Figur 11. Lekande barn på väg upp för Vårbergstoppen.

Figur 13. Utsikt från Vårbergstoppen mot Vårby gård.

3.2 Yngre skolbarn (årskurs 3)

Klass 3A från Alla Nationers Fria Skola deltog i en workshop för att representera de yngre skolbarnen i detaljplaneområdets närområde. Totalt deltog 16 barn vid workshopen som kartlade bland annat hur barnen rör sig till och från området, vilka som är deras favoritplatser i Vårberg generellt samt vilka eventuella otrygga och tråkiga platser som finns. Barnen placerade ut minst en och maximalt tre platser per kategori, men aldrig fler än en klisterlapp på samma plats, med hjälp av klistermärken i olika kulörer.

3.2.1 Rörelse i området

Alla barn i klassen har för vana att gå till Vårbergstoppen under såväl skoltid som på fritiden. Två av barnen brukar cykla till området och en flicka hade åkt buss dit. Barnen spenderar tid vid Vårbergstoppen under alla årstider. Med hjälp av ortofotot visade barnen hur de går till Vårbergstoppen från skolan. Det finns mycket att uppleva på vägen som exempelvis djur, äppelträd, fåglar och blommor. De går på gångvägar och trottoarer dit och passerar under Vårbergsvägen genom tunneln.

3.2.2 Favoritplatser

Det finns två områden som är särskilt populära besöksmål bland de yngre skolbarnen i Vårberg. Krumelurparken är den förstnämnda som uppskattas dels för att den är färgglad men även då den upplevs väldigt ren och fri från skräp. Lekturstationen beskrivs som rolig, pigg och äventyrlig och barnen uppskattar närheten till toaletter. Gungor, klätterställningar och rutschkanan är särskilt populära bland flickorna medan fotbollsplanen nämns som den roligaste platsen i området bland pojkarna. Både flickor och pojkar uppskattar skateboardrampen i Krumelurparken. Platsen besöks året om av barnen såväl på fritiden som med lärare under skoltid. Avståndet till parken gör dock att den inte besöks så ofta som barnen själva skulle önska.

Barnen gillar Vårbergstoppen, både sommartid och vintertid. När barnen valde Vårbergstoppen som favoritplats var det i vissa fall hela området som uppskattades och i andra fall specifika platser inom området. På sommaren har de med sig picknick och sitter på de plana gräsyrtorna nedanför pulkabacken. Picknicken kombineras med cykling, springtävlingar och rullning nedför Vårbergstoppen. Utsikten är särskilt uppskat-

tad och barnen säger att den är en av de bästa sakerna med Vårberg. Barnen brukar plocka äpplen från äppelträden på Vårbergstoppens södra sida och ha fruktstund och njuta av vyerna. Barnen nämner även att de tycker om naturen vid Vårbergstoppen och alla träden i området. En favoritsyssla är att springa nedför backen. Vintertid beskrivs Vårbergstoppen som en av de bästa pulkabackarna som barnen upplevt. Så fort snön faller är detta en barnintensiv plats.

Utöver de två mest populära platserna bland de yngre barnen så nämns även Sättrastranden som under badsäsong är ett frekvent besöksmål av ett antal barn i klassen. Vidare är Vårbergs alla fotbollsplaner väl besökta och pekas ut som favoritplats av fem av barnen. Det handlar dels om Vårbergs idrottsplats samt fotbollsplanen vid Lillholmsskolan.

Övriga favoritplatser är lekparken intill skolan där främst "Röda huset" med dess verksamhet är intressant då det finns pingisbord, kiosk, möjligheter att grilla och gunga. Bostadsgårdar, grönytor och lekplatser där det finns gungor pekas ut som enskilda favoritplatser av ett antal barn samt även Vårbergs centrum med sina många butiker och restauranger.

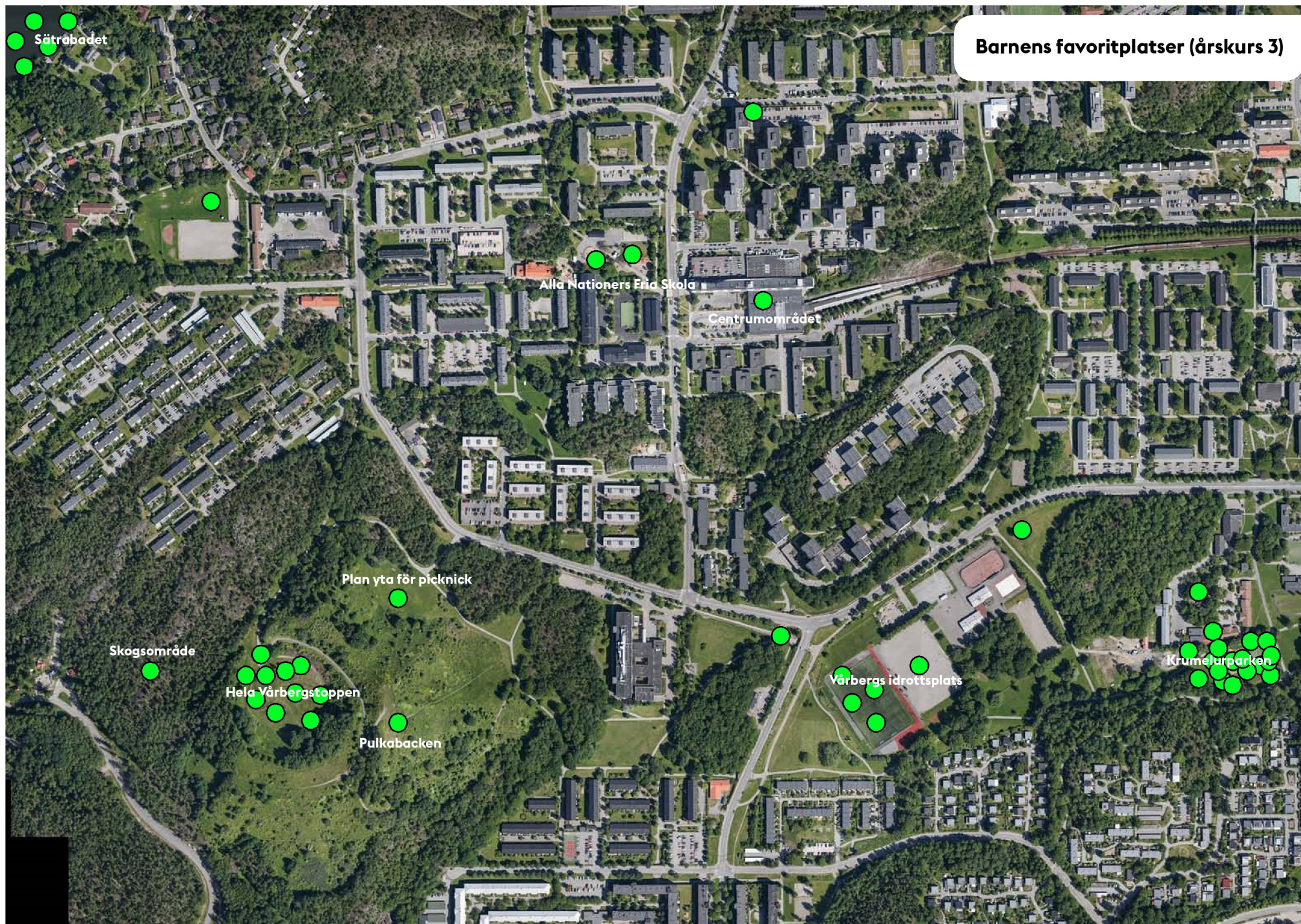
3.2.3 Otrygga och tråkiga platser

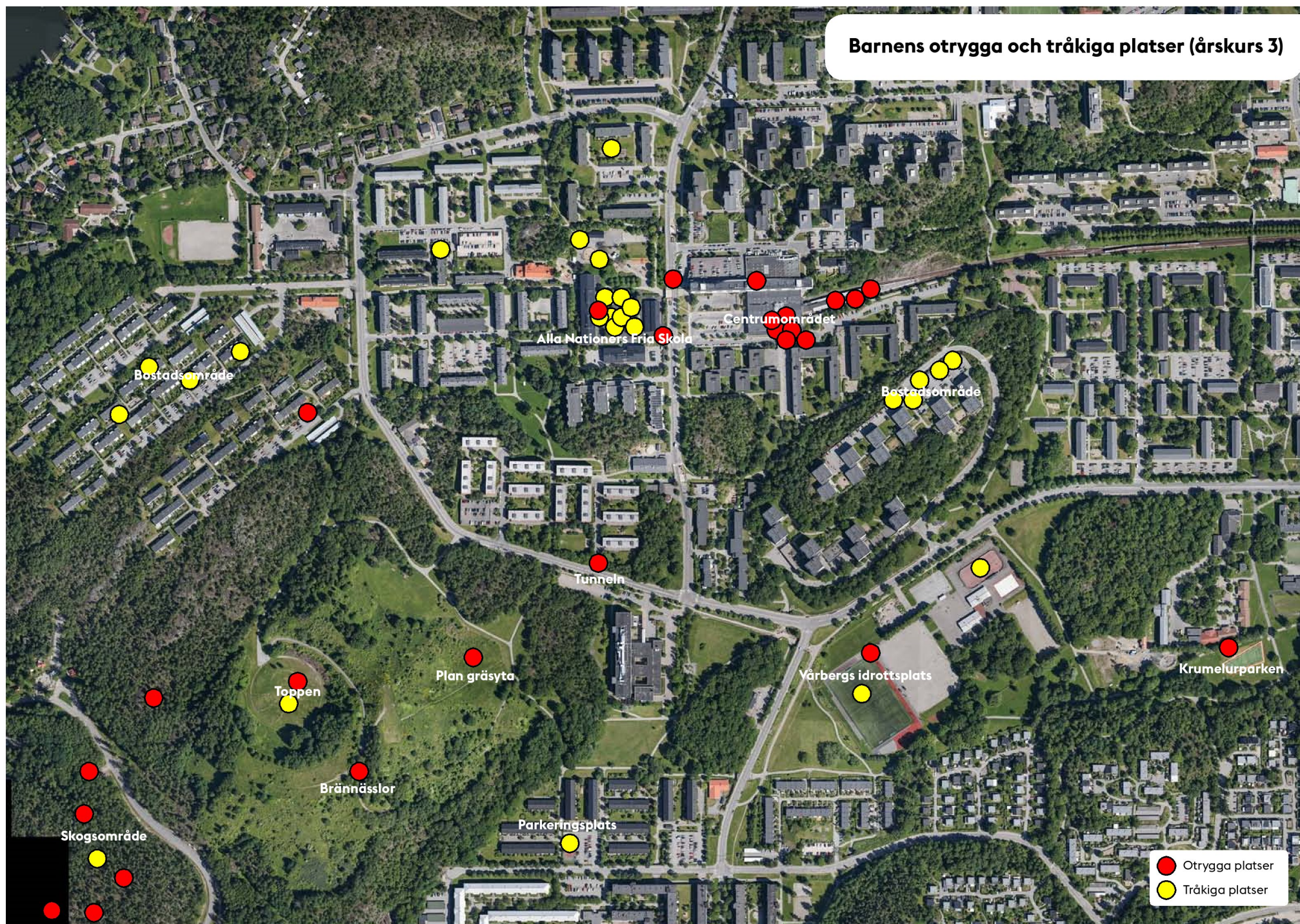
De otrygga platserna utgörs av en blandning av otrygga eller torftiga miljöer men också en rädsla för drogpåverkade ungdomar och vuxna. Nästan hälften av barnen beskrev Vårberg centrum med tillhörande tunnelbanestation som en otrygg plats. Anledningarna var framförallt de människor som rör sig där och skräpar ner, röker inomhus, dricker alkohol och tigger. Ett antal barn har blivit utsatta för fula ord som ropats till dem och det förekommer att barnen får kommentarer om deras utseende av vuxna. Nästan alla barn kände någon som blivit utsatt för illdåd vid centrumområdet.

”Vuxna människor borde respektera barn mer.” - Flicka 9 år.

Skogsområdet sydväst om Vårbergstoppen beskrevs av en grupp som den mest otrygga platsen i hela Vårberg. Barnen hade dels hört historier om otäcka saker som hänt i skogsområdet och ingen av dem får lov att vara i området kvällstid. Mörkret, personer som dricker öl eller bara hänger i skogen är orsakerna till den upplevda otryggheten.

En flicka är rädd för brännässlorna som finns runt hela toppen medan en pojke är rädd för att halka när det är blött och lerigt. En pojke är rädd att halka i backen när det är isigt. En flicka berättar om en gång då skolklassen skulle titta på utsikten uppe från toppen, men att de var tvungna att vända och gå ner igen eftersom det fanns personer på toppen som drack alkohol och skröpade ner.

”Jag går ofta runt hela skogsområdet istället för igenom, om jag har bråttom så springer jag igenom istället för att gå” - Flicka 9 år

Den tunnel som går under Vårbergsvägen som barnen går igenom för att ta sig till Vårbergstoppen beskrivs som otrygg. Detta beror delvis på att människor cyklar för fort men även på trasig belysning, graffiti på väggarna och högt ljud från bilarna ovanför.

Andra platser som pekas ut som otrygga är närliggande bostadsområden till Vårbergstoppen och skolområdet, men även fotbollsplanerna och Krumelurparken vissa tider på dygnet. Det är främst alkohol- och drogpåverkade ungdomar och vuxna som bidrar till den upplevda otryggheten och den nedskräpning som efterföljer av att de vistas på platserna. Krossat glas förekommer på flera ställen, bland annat i lekparkerna. Detta är synd menar barnen då exempelvis underlaget i Krumelurparken är väldigt skönt att gå barfota på.

På skolområdet och vid närliggande vägar känner sig barnen otrygga. Skolgården är ofta nedskräpad och barnen hittar ibland både glas och kanyler. Två flickor pekade ut vägen förbi skolan som en otrygg plats. Två flickor har råkat ut för fulla män som vill att de ska följa med och dricka öl. Vägen förbi skolan upplevs som osäker att passera då det är mycket bilar och de kör fort.

3.2.4 Planförslaget

Barnen fick planförslaget beskrivet och fick sedan möjlighet att säga vad de tycker. Flera av barnen tycker att det är bra att människor får någonstans att bo och att fler bostäder behövs i Vårberg. Barnen vill att träden ska sparas och var oroliga att bebyggelsen ska komma för nära pulkabacken.

3.2.5 Önskemål

Barnen fick illustrera och beskriva hur de skulle vilja göra Vårbergstoppen bättre än idag (se bilaga 3). Önskemålen varierade mellan hur de kan göra området tryggare än idag, hur planförslaget skulle kunna bli bättre och vad som skulle kunna tillföra än mer glädje till området och göra Vårbergstoppen till en plats för fler barn. De önskemål som kom in från workshopen har kategoriserats i diverse teman. Ordmolnet (se figur 14) visar barnens svar och är en sammanfattande gradering av barnens önskemål.

Rörelse och lek

Rutschkana (3 flickor, 2 pojkar)

Gungor (4 flickor)

Studsmatta (3 flickor)

Klätterställning (1 pojke, 2 flickor)

Skateboardramp (1 pojke, 1 flicka)

Armgångsringar/Armgångsbana (1 flicka)

Löparbana (1 flicka)

Fotbollsplan (1 flicka)

Stora bord och stolar, större än en vuxen människa (1 flicka)

Natur och landskap

Natur och träd ska bevaras (2 pojkar, 1 flicka)

Nya planteringar av träd och buskar (1 flicka, 1 pojke)

Fler bänkar att sitta på vid Vårbergstoppen (1 flicka, 1 pojke)

Trafik

Trottoarer utmed vägarna runt den nya bebyggelsen (1 flicka, 1 pojke)

Viktigt att det inte blir svårare att ta sig till Vårbergstoppen (1 flicka, 1 pojke)

Bättre belysning på gång- och cykelvägar (1 flicka)

Bättre gångstig upp till Vårbergstoppen (1 flicka)

Trappor upp till Vårbergstoppen (1 flicka)

Byggnader

Färgglada hus för den nya bebyggelsen (3 pojkar)

Hus gjort i glas med triangulära fönster (1 pojke)

Högt bostadshus så att alla kan få någonstans att bo (1 flicka)

Tvåvåningshus med garage (1 flicka)

Sommarstugor (1 pojke)

Övrigt

Färgglada lampor i tunneln under Vårbergsvägen (2 pojkar, 1 flicka)

Simhall (2 flickor, 1 pojke)

Ta bort graffiti i tunneln under Vårbergsvägen (1 flicka, 1 pojke)

Bättre belysning i pulkabacken (1 pojke)

Alkoholförbud på skolområdet (1 flicka)

Längre rutschkana i Krumelurparken (1 flicka)

Staket nedanför Vårbergstoppen som hindrar barn att åka ut med pulka i vägen (1 pojke)

Ta bort skyltarna i Vårbergstoppen som varnar för "älgar och ormar"

Gör Vårbergstoppen mer lik Krumelurparken (1 flicka)

Pool (1 pojke)

Radiohus vid Vårbergstoppen (1 pojke)

Gungor på skolgården (1 flicka)

Affär eller kiosk vid Vårbergstoppen (1 flicka)

Det finns ett behov till fler platser för lek och rörelse bland de yngre barnen. Utöver Vårbergstoppen är Krumelurparken det mest uppskattade området. Bland flickorna kan man urskilja ett större behov av ökad trygghet såväl inom Vårbergstoppen som i hela Vårberg. Stor variation gällande planförslagets byggnader noterades där att den gemensamma nämnaren var att området på något sätt ska sticka ut från övrig bebyggelse i området som beskrivs som grå och lite tråkig.

Vilka är dina önskemål för framtida Vårbergstoppen?

Figur 14. Yngre skolbarnens önskemål om det framtida Vårbergstoppen. Ordmolnet visar barnens svar och är en sammanfattande gradering av barnens önskemål.

3.3 Äldre skolbarn (årskurs 5)

Klass 5A från Alla Nationers Fria Skola deltog i en workshop för att representera de äldre skolbarnen i närområdet till detaljplaneområdet. Totalt deltog 17 barn vid workshopen där rörelser i området, favoritplatser, otrygga platser och tråkiga platser diskuterades. Barnen fick placera ut minst en och maximalt tre platser per kategori, men aldrig fler än en klisterlapp på samma plats. Vidare redovisades planförslaget och barnen fick själva ge kommentarer och förslag på områdets utveckling.

3.3.1 Rörelse i området

Samtliga barn hade någon gång varit i Vårbergstoppen med omnejd och en majoritet besöker platsen regelbundet oavsett årstid, såväl på fritiden som under skoltid. Det vanligaste sättet att ta sig till området är att gå, ett antal barn berättade dock att de brukar cykla till området. Barnen gör utflykter med skolan någon eller några gånger per år till Vårbergstoppen. När de var yngre besökte de området mer frekvent och då framförallt vintertid. Vårbergstoppen med omkringliggande grönområden används även när orientering hålls av skolan. Som en del i skolans utbildning delas barnen in i mindre grupper på plats för att sedan leta reda på olika saker inom grönområdet.

3.3.2 Favoritplatser

Barnen gillar Vårbergstoppen, både sommartid och vintertid. När barnen valde Vårbergstoppen som favoritplats var det i vissa fall hela området som uppskattades och i andra fall specifika platser inom området. Barnen har hela grönområdet som favorityta där flera barn anser att denna plats är den bästa i hela Vårberg. Barnen berättade att de på sommaren brukar grilla, ha picknick, sola, umgås med vänner och familj, springa, rulla eller cykla ner för backen, leka, bestiga eller springa till toppen. Barnen berättade även att de ibland går upp för toppen enbart för att betrakta utsikten. Vintertid är det pulka- och stjärtlappsåkning, göra snögubbar och snöänglar eller bara promenera i det fina området som tillhör favoritaktiviteterna. Barnen besöker Vårbergstoppen nästan varje dag när snötäcket har lagt sig både på fritiden och under skoltid. Det är en mycket uppskattad plats och barnen delade med sig av sina barndomsminnen under workshopen.

Skolan och skolgården ses om en plats där man träffar kompisar och leker.

Möjligheterna att lära sig saker, tryggheten i klassrummet och till viss del skolområdet uppskattas. En flicka och en pojke brukar även spendera mycket tid i parken norr om skolområdet. En flicka och en pojke gillar att vara på fritidsgården "Röda huset" som finns på skolområdet. Möjligheten att vara inomhus, umgås med vänner och lyssna på musik är några av anledningarna till att platsen uppskattas.

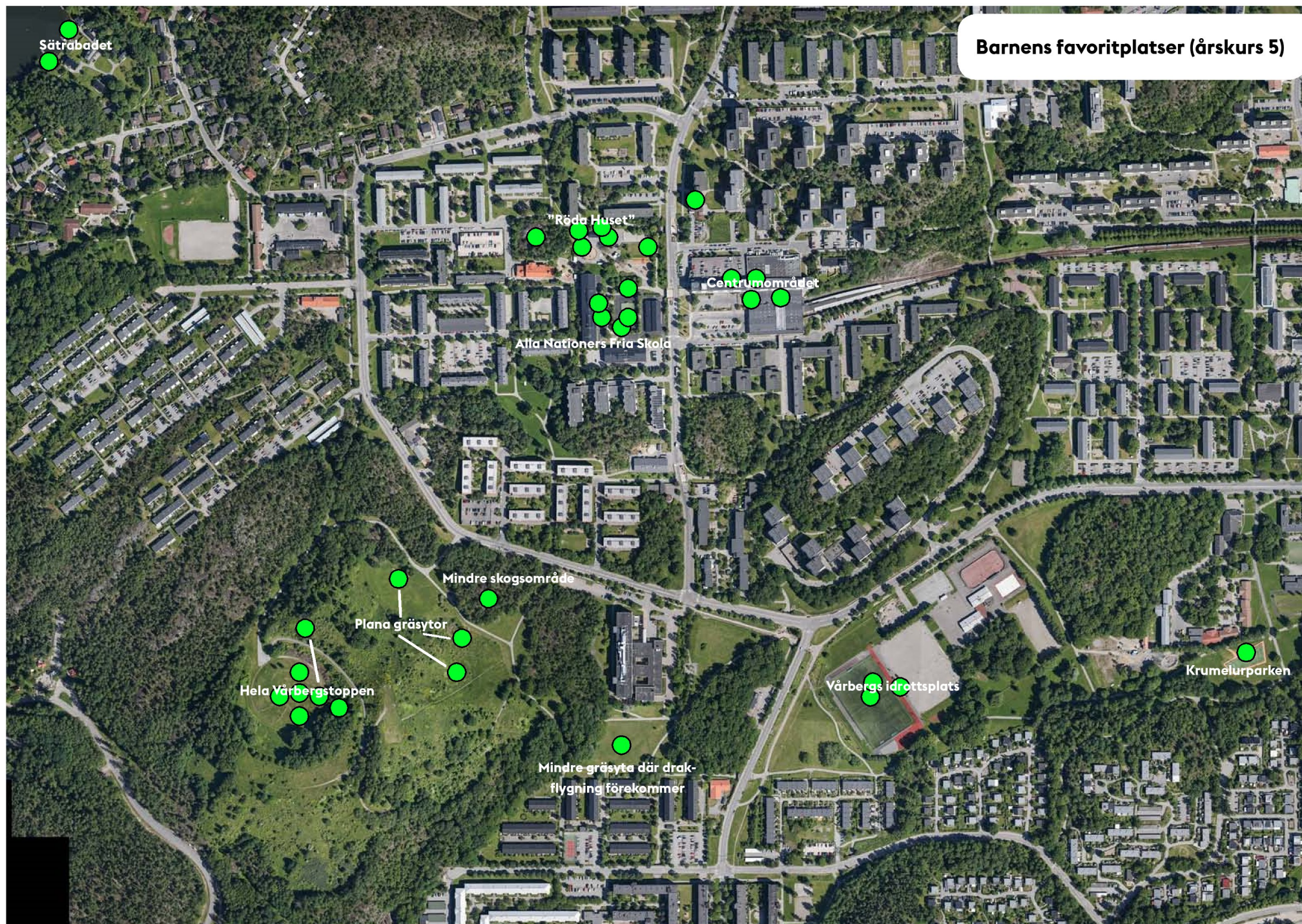
En del av barnen tycker om Vårberg centrum då de anser att det är bra att det finns butiker nära skolan. Det upplevs som ett stort centrum, med många verksamheter och mycket aktiviteter.

Fotbollsplanerna vid Vårbergs idrottsplats och Krumelurparken är framförallt uppskattade av pojkarna i klassen. På sommaren spelar de fotboll och andra bollsporter här och på vintern brukar de åka skridskor på en av planerna. Övriga favoritplatser delas mellan pojkar och flickor.

Övriga områden som pekades ut som favoritplatser är en rink vid Vårbergs idrottsplats, Sättrabadet under badsäsong samt en mindre gräsyta strax öster om Vårbergstoppen där möjligheten att flyga drake är goda.

Figur 15. Gång- och cykelstråk vid Vårbergstoppen.

3.3.3 Otrygga och tråkiga platser

De otrygga platserna som pekades ut har till majoriteten att göra med att barnen sett eller hört något som gjort att de blivit rädda. Det handlar främst om en rädsla för drogpåverkade ungdomar och vuxna och kriminella. Vårberg centrum med tillhörande tunnelbanestation, skolområdet och skogsområden generellt är de områden där den upplevda otryggheten är klart högst bland de äldre skolbarnen. Vid centrumområdet handlar det framförallt om drogpåverkade människor, bråk, människor som röker och brottslig aktivitet som är anledningarna till barnens rädsla. Vid tunnelbanan finns även en rädsla att ramla eller bli putad ner på spåret. Centrumområdet upplevs som tråkigt av den del av barnen på grund av bristen av roliga affärer och att det är skräpigt och dåligt skött.

Vårbergstoppen beskrevs inte bara som en favoritplats utan även som en otrygg plats bland ett antal barn. Omkringliggande skog med bristfällig belysning, ungdomsgång, onyktra personer och djur är några av orsakerna till detta.

Ett antal barn pekar ut SFI, som har sin verksamhet i en av byggnaderna på skolområdet, som en otrygg plats. De tycker inte att "gamlingarna" ska få vistas på skolområdet och en flicka berättar att de har blivit fotograferade. De tycker att det borde finnas en grind mot SFI. Ett barn tycker även att skolan i sig är en läskig plats.

Övriga platser som beskrevs som otrygga är det lilla skogspartiet nordväst om skolområdet, där barnen var övertygade om att det bor människor, parkeringsplatser och fotbollsplaner.

Det är främst två tråkiga områden utpekade. Flera av barnen pekade ut skolgården med närliggande fritidshus och park som tråkiga platser. Orsakerna är bland annat att det inte finns något att göra samt för få lekfunktioner. Barnen håller inte alltid sams och personalen är inte alltid närvarande. Byggnaderna och skolgården upplevs gråa, skräpiga och dåligt skötta. Resterande områden eller platser som beskrevs som tråkiga var spridda över hela Vårberg. Det är bland annat flyktingboendet nära skolbyggnaden, fotbollsplanerna vid idrottsplatsen och Krumelurparken, Söderholmsskolan, tunnelbanan, Sättrabadet, bostadsgårdar, delar av Vårbergstoppen och en gräsyta vid Vårbergs sjukhem.

Figur 16. Trasig bänk vid gång- och cykelväg inne i parkområdet.

3.3.4. Planförslaget

Barnen hade flera synpunkter på planförslaget som även tas upp under önskemål. Flera av barnen tycker att det är viktigt att göra Vårbergstoppen mer attraktivt att vistas vid så att det blir mer tryggt. Just en känsla av trygghet är viktigt för flera av barnen. Två flickor berättade att "graffititunneln" är läskig. Ena flickan menar att det nog blir bättre när husen är där, om inte läskiga personer flyttar dit. En flicka tänker att förslaget innebär att platsen öppnas upp mer, vilket är bättre än idag eftersom tunneln är läskig. En flicka tänker att parken kommer att kännas tryggare eftersom bebyggelsen kommer att innebära att fler människor kommer att vistas och röra sig där. En flicka tycker att det är synd att träd försvinner.

”Jag tänkte så här att vi gör en park så att folk kommer till berget flera gånger, så att inte några som dricker öl eller att fullisar kommer så ofta. Folk som ska dricka sitter inte på en plats där det finns folk.” - Flicka 11 år

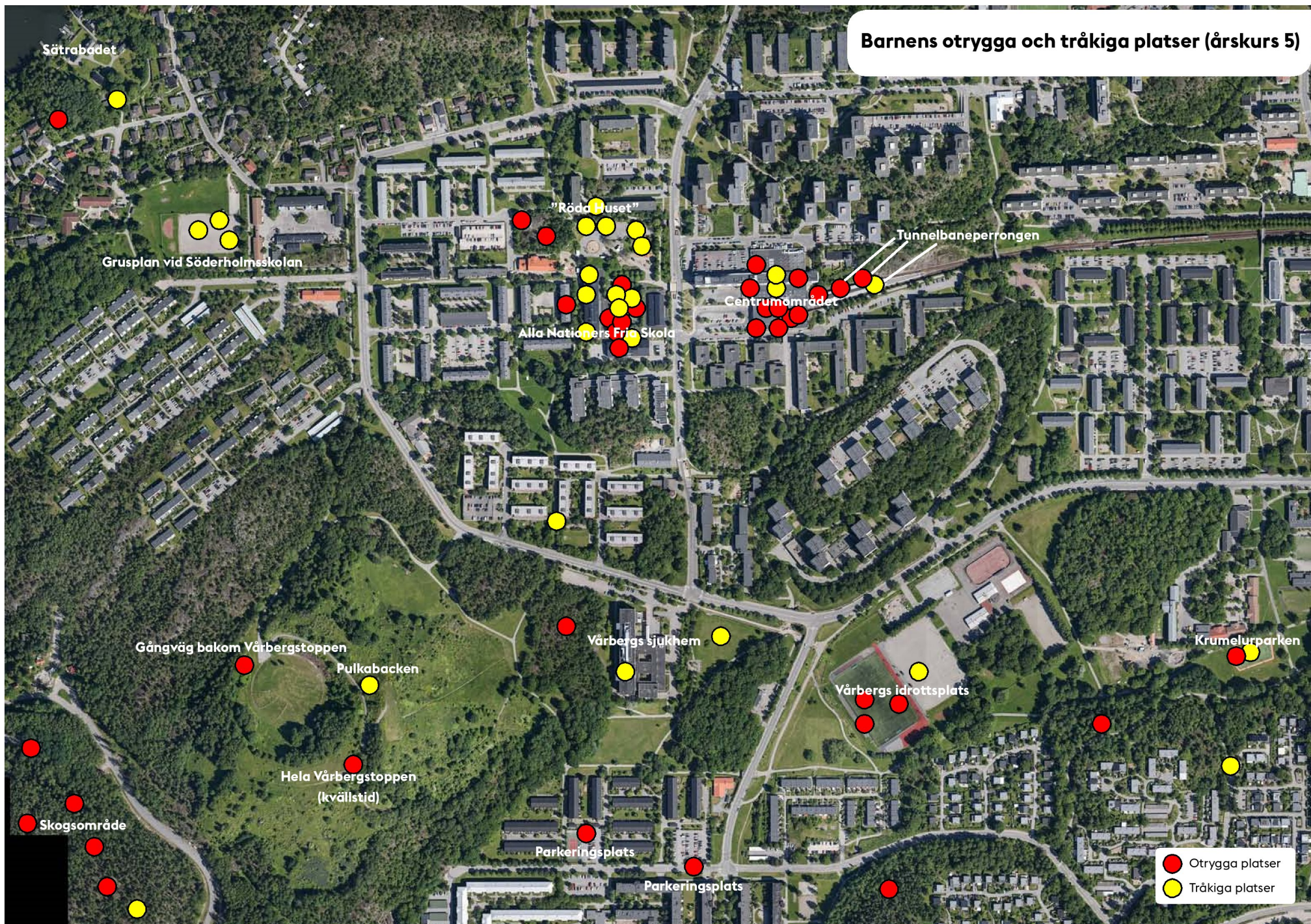
Placeringen av det nya förslaget diskuterades flitigt och ett antal barn föreslog att man borde flytta bostadsområdet till en plats som inte tar bort lekområden. Barnen var även oroliga över att många träd skulle tas bort och att utsikten från toppen hotas med nuvarande placering. En pojke och en flicka menade att det är bra med bostäder men att skogen ska vara kvar. Två flickor tycker att det är synd om man tar bort all befintlig skog och att man ska behålla så mycket man kan av träden och att det är synd om djuren som får flytta på sig.

Bebyggelsens gestaltning diskuterades även i varje grupp. Flera barn var överens om att det är viktigt att det byggs bostäder generellt då det är synd om de som inte har någonstans att bo. Färg- och materialval som smälter in i naturen som gröna och bruna trähus föreslogs av en av grupperna. Två pojkar i en annan grupp vill att de nya husen ska bli bättre än befintlig bebyggelse i Vårberg, detta kan åstadkommas enligt dem om husen ser gamla ut och med utsmyckningar. Det får inte bli svårare att ta sig till Vårbergstoppen och en del av barnen föredrar dagens tunnel under Vårbergsvägen då de är rädda att husen kommer att skapa en barriär för barn som vill gå till Vårbergstoppen.

Övriga åsikter gällande planförslaget handlade framförallt om tillägg. En pojke tycker att det ska byggas bostäder för asylsökande, en flicka föreslog en helt ny park vid Vårbergstoppen, en pojke vill ha en tunnelbanestation där medan en annan vill ha ett aktivitetshus som ska heta "Vårbergs hjärta". En flicka tycker att det är viktigt att man fortfarande kan gå och cykla på alla vägar utan att riskera att krocka med bilar. En pojke tycker att cykelvägarna ska behållas då flera barn cyklar runt i området idag.

Figur 17. Tunneln under Vårbergsvägen, vy mot bebyggelsen på östra sidan om vägen.

3.3.5 Önskemål

Barnen fick illustrera och beskriva hur de vill göra Vårbergstoppen bättre än idag (se bilaga 4). Till skillnad från workshopen med de yngre barnen låg mer fokus på själva planförslaget. De önskemål som kom in under workshopen har kategoriserats i diverse teman. Ordmolnet (se figur 19) visar barnens svar och är en sammanfattande gradering av barnens önskemål.

Rörelse och lek
Rutschkana (5 flickor, 2 pojkar)
Gungor (3 flickor, 3 pojkar)
Linbana (3 flickor, 2 pojkar)
Studsmatta (2 flickor, 1 pojke)
Klätterställning (3 flickor)
Fotbollsplan (3 pojkar)
Karusell (2 flickor)
Lekplats (1 flicka)
Hoppborg (1 pojke)
Pool (1 pojke)
Inhägnad lekplats för små barn (1 flicka)
Sandlåda (1 pojke)
Gungbräda (1 pojke)
Lekstugor för stora och små barn (1 flicka)

Natur och landskap
Behåll nuvarande pulkabacke på samma plats (3 flickor, 2 pojkar)
Grillplats (4 flickor, 1 pojke)
Behåll träd (3 flickor, 1 pojke)
Fler bänkar (2 flickor)
Fontän (2 flickor)
Utkikstorn (1 pojke)
Trädkojor (1 flicka)

Natur och landskap
Fler platser att upptäcka (1 flicka)
Picknickplats (1 flicka)
Rastgård för hundar (1 flicka)
Renare miljöer (1 flicka)
Park (1 flicka)
Fontän som spelar musik (1 pojke)

Trafik
Behåll tunneln (3 flickor, 2 pojkar)
Kunna gå och cykla på alla vägar (1 flicka)
Behåll cykelvägarna (1 pojke)

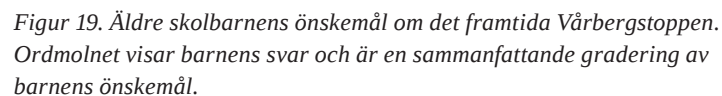
Byggnader
Trähus (3 flickor, 2 pojkar)
Stenhus (1 flicka)
Låga hus (1 flicka)
Ny fritidsgård "Vårbergs Hjärta" (1 pojke)
Hus underjord (1 pojke)
Inga nya hus (1 pojke)
Hus format som träd (1 pojke)
Utforma husen så de ser gamla ut (1 pojke)

Övrigt
Mataffär (2 pojkar)
Förstör inte minnen (1 flicka)
Laglig graffitivägg (1 flicka)
Burj Khalifa i Stockholm (1 pojke)

Likt de yngre skolbarnen finns ett behov även bland de något äldre skolbarnen till kvalitativa lekytor med utrustning som tillfredställer dem i högre grad än existerande lekparkar och grönytor. Det finns i övrigt en önskan, precis som från de yngre barnen, att bibehålla nuvarande pulkabacke i så hög grad som möjligt. Vidare uttrycktes önskemål om fler platser att sitta och exempelvis äta picknick och grilla vid. Barnen var delade i diskussionen gällande tunneln under Vårbergsvägen. Flera av barnen menade att en upprustad tunnel med snygg graffiti är att föredra framför att behöva korsa Vårbergsvägen. Andra upplever tunneln som otrygg och föredrar den planerade lösningen. Trygghet, tillgänglighet och en naturlig utformning var annars ledorden för hur barnen tycker att det nya området ska formas efter.

Figur 18. Pågående workshop med klass 5A.

4. Analys

Analysen i denna studie bottenar i de beskrivningar under kartläggningen som berör Vårbergstoppen med omnejd. De platser och områden som pekats ut som otrygga och tråkiga är en blandning av torftiga och oskyddade miljöer men även en rädsla för människor som vistas på dessa platser. Vårberg centrum med tillhörande tunnelbanestation, skolområdet och skogsområden är de platser som barnen upplever som mest otrygga. Det finns ett generellt behov av att höja trygghetsupplevelsen för barn som vistas och bor i Vårberg. Denna BKA tar dock inte ett samlat grepp om den problematiken.

Detta avsnitt är en analys av detaljplaneförslaget för Vårbergstoppen. Metoden för analys utgår från Göteborgs stads metod för barnkonsekvensanalyser och har modifierats till att omfatta följande temaområden:

- Sammanhållen stad
- Samspel, lek och lärande
- Vardagsliv, hälsa och säkerhet
- Identitet

4.1 Sammanhållen stad

Enligt tidigare studier skapar en starkt sammanhållning tillit mellan människor. Tilliten ökar när människor får tillfälle och möjlighet att mötas i den offentliga miljön. Vårbergstoppen är en friyta av regionalt värde, vilket innebär att den har kvaliteter som inte bara är attraktiva för invånarna i den närmsta stadsdelen utan även för invånarna i stort (se figur 8, sociotopkartan). Förutom att många barn har platsen som favoritplats nyttjas den även av närliggande förskolor och skolor som lekyta för barnen och för exempelvis hundpromenader, fågelskådning och motion.

Vårbergstoppen beskrevs inte bara som en favoritplats, många av barnen anser även att platsen är otrygg. Omkringliggande skogsområden, bristfällig belysning, mörker, ungdomsgång, onyktra personer och djur är några av orsakerna till detta. Gångtunneln under Vårbergsvägen, som barnen främst använder för att ta sig till Vårbergstoppen, beskrivs även den som otrygg. Detta beror delvis på att människor cyklar för fort

men även på grund av trasig belysning, graffiti på väggarna och högt ljud från bilarna ovanför.

Flera av barnens synpunkter på planförslaget berör trygghet. Barnen tycker att det är viktigt att Vårbergstoppen blir mer attraktiv att vistas vid så att det blir mer tryggt. Det finns en förhoppning att den nya bebyggelsen kan bidra till detta genom att fler människor vistas och rör sig där. Planförslaget innebär att park- och naturmark behöver tas i anspråk, men för att stärka parkområdet har Stockholms stad för avsikt att arbeta med åtgärder för att utveckla intilliggande parkytor och tillföra nya kvalitéer. Den nya bebyggelsen i parken kopplas samman med den äldre bebyggelsen, vilket kan bidra till att kopplingen mellan Vårbergstoppen och övriga Vårberg och dess stråk stärks. Att göra stråk intressanta och trevliga att använda förstärker även stråkens sammanlänkande effekt enligt tidigare studier.

Den föreslagna bebyggelsens möte med parkområdet kring Vårbergstoppen kan i kombination med områdets rekreativa värden öka platsens betydelse som mötesplats, öka trygghetsupplevelsen och skapa kvaliteter för boende och besökare, dagtid som kvällstid. Det innebär även en möjlighet att det regionala värdet som Vårbergstoppen utgör stärks. Barn behöver bilfria eller bilsäkra stråk för att kunna vidga sina cirklar och skapa samband. En förutsättning för att platsen och stråken till och från ska kunna utvecklas till att bli tryggare och stärkta som möteplats är att Stockholms stad arbetar med bland annat trygghetshöjande åtgärder i parken och i närområdet (se mer i kapitel ”5. Förslag till åtgärder”).

4.2 Samspel, lek och lärande

Barn lär sig enligt tidigare studier samspel genom lek och behöver därför platser för att mötas. För att samspel ska uppstå är det givetvis viktigt att barnen känner sig trygga. Platsens användbarhet, estetiska utformning, trygghet och tillgänglighet berättar för den unga människan hur samhället ser på denne. Den variation som Vårbergstoppen idag erbjuder handlar om variation i topografi och naturupplevelser. Genom att utveckla platsens kvalitativa förutsättningar för det sociala samspelet finns det en grund för platsen att uppmuntra och bidra till lek och samspel.

Den del av Vårbergstoppen som främst används som pulkabacke kommer att påverkas, då det i planförslaget föreslås en ny lokalgata i slutet av pulkabacken. Även delar av de plana gräsyterna, som nyttjas för exempelvis picknick, försvinner enligt planförslaget. Pulkabacken och närliggande grönytor fyller idag viktiga funktioner som lekområden men även som mötesplatser för barn och unga i Vårberg.

Det som beskrivs som mest fördelaktigt med Vårbergstoppen är dels naturmiljöerna i kombination med att det inte finns några hus och inga bilar på platsen. Det är barnens villkor som sätter normen.

4.3 Vardagsliv, hälsa och säkerhet

Biltrafiken utgör i regel ett stort hinder för barns rörelsefrihet. Möjlighet att gå och cykla till de funktioner som behövs i vardagen är viktigt. Sammanhängande gång- och cykelstråk skapar goda möjligheter för barn att på egen hand ta sig till skola, kompisar och fritidsaktiviteter. Här är återigen trygghet en viktig faktor både för barnen själva men också för barnens föräldrar. Dagens Vårberg är trafikseparerad och barnen rör sig längs stråk som innebär att de sällan behöver korsa trafikerade vägar. Den gångtunnel som idag binder samman Vårbergstoppen med bebyggelsen på norra sidan om Vårbergsvägen ersätts i planförslaget med en passage i plan över Vårbergsvägen. En idag otrygg men trafiksäker koppling kommer att ersättas med en passage i plan. För att denna passage ska bli trygg måste den vara trafiksäker. Vid övergångsställen där oskyddade trafikanter har behov av att passera vägen bör fordonshastigheten inte överstiga 30 km/h. Dagens hastighet på Vårbergsvägen är 50 km/h vilket skulle innebära låg trafiksäkerhet vid anläggande av ett övergångsställe utan att vägens hastighetsbegränsning korrigeras.

Några av barnen tycker att det är bra att gångtunneln försvinner och att platsen kommer att kännas öppnare enligt förslaget, medan andra förespråkar tunneln då de är rädda att de föreslagna husen kommer att skapa en barriär. Det är viktigt att den nya bebyggelsen inte innebär att fler barriärer tillförs platsen. Goda siktlinjer och hastighetsäkrade och trygga passager över vägar är viktiga aspekter för att motverka detta. Vårbergsvägen föreslås byggas om till ett mer stadsmässigt gaturum med trädplan-

Figur 20. Planförslaget med markerade konfliktpunkter och korsningspunkter (källa: OWC Arkitekter, modifierad av Ramböll).

tering, cykelbana och kantstensparkering. Gång- och cykeltrafikanter kommer att ges mer utrymme i gaturummet. Detta kan också bidra till ökad trygghet i planområdets närhet.

Det stora gångstråket som idag löper rakt igenom området kopplas ihop med och ersätts delvis enligt planförslaget med en gångbana på lokalgatans västra sida. Gångstråket får därmed en ny karaktär. Närheten till den föreslagna bebyggelsen och närvaro av boende som exempelvis vistas i trädgårdar och på bostadsgården kan bidra positivt till trygghetsupplevelsen. Där gångbanan korsar lokalgatan inom planförslaget planerar staden en hastighetssäkrad upphöjning.

Barn behöver grönområden och utemiljöer för sin mentala, sociala, fysiska och motoriska utveckling. Studier visar också att barn i städer till stor del är beroende av vuxna för att få vistas ute, precis som i fallet Vårbergstoppen. Det är viktigt att området fortsättningsvis är lättillgängligt för hela Vårberg.

4.4 Identitet

Tidigare studier pekar på att den tillhörighet man känner till ett område hänger samman med områdets karaktär. Det är viktigt hur individen förstår sin omgivning och känslan av förankring denne har. Begreppet identitet kan i det här fallet betyda två saker. Dels handlar det om en miljöns karaktär, dels om människans identitet kopplad till en miljö. För barn är det betydelsefullt att se sig själv som en del av något för att kunna känna både tillhörighet och upplevd trygghet.

Barn i alla åldrar vistas vid Vårbergstoppen och de har olika behov av funktioner som ger möjlighet till samspel, lek och lärande. Barnen beskriver Vårbergstoppen som en plats de är stolta över, där minnen har skapats. För flera av barnen är området synonymt med Vårberg som stadsdel.

Genom att utveckla Vårbergstoppen så att platsen möter upp mot flera grupperns behov kan identiteten stärkas.

Figur 21. Skolklasser från Alla Nationers Fria Skola i pulkabacken.

5. Förslag till åtgärder

De föreslagna åtgärderna som presenteras här hänger samman med planförslaget i Vårbergstoppen och dess direkta närområde. Det finns behov av trygghetshöjande åtgärder i Vårberg i allmänhet, som exempelvis i skolområdet, gårdar, centrum och vid tunnelbanan. Det handlar om drift och underhåll, upprustning av gårdar och grönområden, belysningsåtgärder, tillskapande av lekparkar och mötesplatser, brottsförebyggande arbete, polisnärvaro etcetera. Skärholmens stadsdelsförvaltning, som bland annat ansvarar för stadsdelens skötsel av parker, bör ta del av denna BKA.

Inom projekt Fokus Skärholmen rekommenderas att ett samlat grepp tas om Vårberg och de problem som finns avseende barns upplevda otrygghet. En övergripande barnkonsekvensanalys föreslås tas fram för hela Vårberg. En del av ett sådant arbete kan vara att genomföra trygghetsvandringar med barn och unga. Trygghetsvandringar innebär att en grupp människor går igenom ett område och systematiskt inventerar det ur trygghetssynpunkt. En trygghetsvandring kan vara ett effektivt sätt att inventera miljön och att samla in olika gruppers erfarenheter. I gruppen kan boende, fastighetsägare, förvaltningar, ansvariga för kollektivtrafiken, föreningar med flera delta. Om barn och ungdomar får delta i en vandring ger man dem en chans till inflytande över våra gemensamma platser. De unga får komma till tals och får möta personer som har ansvar för den byggda och planerade miljön. Det är också ett sätt att ge beslutsfattare och andra vuxna tillgång till barnens insikter om sin närmiljö.

Inför byggskedet är det viktigt att planera för att kopplingen till Vårbergstoppen bibehålls och att avstängningar, etableringsområden och trafikomläggningar utförs tydliga och säkra. Information, inför de inom byggskedet planerade arbetena och avstängningarna, bör kommuniceras ut till de förskolor och skolor som vistas vid Vårbergstoppen.

5.1 Identitet, delaktighet

Planförslaget innebär att park- och naturmark behöver tas i anspråk. För att stärka parkområdet kommer exploateringskontoret att arbeta med åtgärder för att utveckla intilliggande parkytor och tillföra nya kvalitéer. Detta är en förutsättning för att skapa en trivsam och trygg mötesplats för barn och unga i parkområdet Vårbergstoppen. Miljön påverkar individen och det sociala umgänget, både i sin funktion och genom det miljön signalerar. Parkmiljöns utformning kan ge kvalitativa förutsättningar för det sociala

samspelet. I det fortsatta arbetet med att utveckla parkytorna i Vårbergstoppen bör barn och unga i Vårberg involveras när förslag tas fram. Det kan handla om kulörval, belysning, utsmyckning, utformning av lekplats och val av lekutrustning, framtagande av skyltar med mera. Detta är identitetsskapande för platsen och kan bidra till gemenskap, tillhörighet och ökad tillit.

Vid framtida val av åtgärder är det viktigt att både flickors och pojkars önskemål tillgodoses.

Förslag från flera av barnen tillkom gällande utformning och färgval av byggnaderna i det planerade området. Det anses viktigt med naturliga färger som smälter in på ett bra sätt med omgivningen.

5.2 Vardagsliv, trafiksäkerhet

Passagen i plan, som enligt planförslaget ersätter gångtunneln, måste utformas hastighetssäkrad, det vill säga exempelvis som upphöjt övergångsställe. Hastighetsbegränsningen på Vårbyvägen mellan Örnholmsbrinken och Svanholmsvägen bör ses över, då 50 km/h är för högt för att tillgodose de gåendes trafiksäkerhet på passagen. Något som skulle ligga i linje med Stockholms stads 'Framkomlighetsstrategi', 'Trafiksäkerhetsprogram' och 'Stockholms Vision 2014'.

De befintliga stråken som leder till Vårbergstoppen måste också vara trygga och säkra. I samband med detaljplanearbetet bör även gång- och cykelmöjligheterna inom samt till och från ses över avseende stråkens användbarhet och kvalitet med fokus på trygghet. Att göra stråk intressanta och trevliga att använda, till exempel med hjälp av belysning och grönska, stärker stråkens sammanlänkande effekt. Sammanhängande stadsmiljöer är något som nämns som viktigt även i 'Stockholm stads översiktsplan'.

Parkområdets belysning bör förbättras, både avseende parkytorna men även i angränsande skogspartier. Genom att belysa även skogspartierna så utökas ljusrummet vilket kan bidra till ökad trygghetssupplevelse och attraktivitet för hela området. Ett exempel finns från Hjulsta där Stockholms stad har tagit fram en ljusinstallation, i nära samverkan med boende och fastighetsägare, som en del av en satsning för ökad trygghet och trivsel på Järvaområdet (se figur 22).

Figur 22. Exempel från centrala Hjulsta där färgsprakande ljus lyser upp skogspartiet (källa: sociallightmovement.com).

Figur 23. Exempel på kioskcafé från Skinnarviksparken.

5.3 Samspel och lek

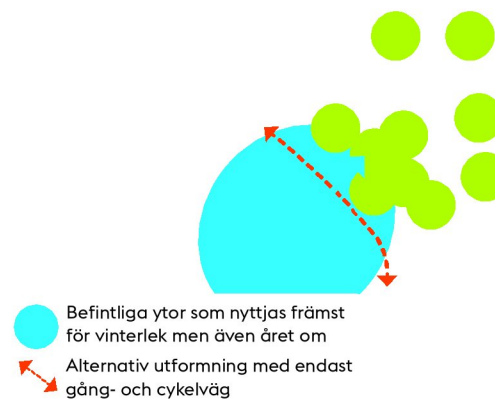
Vårbergstoppens pulkabacke påverkas av planförslaget och en annan nedfart för en pulkabacke bör utredas och anordnas. Även delar av de plana gräsytorerna, som nyttjas för exempelvis lek och picknick, försvinner. Det bör anordnas plana gräsytor inom parkområdet som kompensation för de ytor som tas i anspråk. Figur 24 visar en alternativ utformning av planförslaget. Det skulle innebära ett mer sammanhängande grönstråk från Vårbergstoppen till det nya stadsgårdskvarteret där bilvägen ersätts med grönområde och endast gångbana. Fördelen är att denna lösning är trafiksäkrare och därmed också tryggare för barn och unga. Parkområdet och storgårdskvarteret får också en starkare koppling. Angöring kan enligt detta alternativ ske via Vårbergsvägen och de två lokalgatorna.

Det finns behov av en mötesplats för barn och unga i Vårberg. Barnen önskar och efterfrågar att parkområdet i Vårbergstoppen ska erbjuda fler möjligheter till lek och samspel. En anordnad lekplats som är attraktiv för både små och stora barn med exempelvis rutschkanor, gungor, klätterställning, studsatta, sandlåda och linbana föreslås. En del av barnen menade även att de nya gårdarna borde ha lekplats, dit alla får gå.

Ett kioskcafé, likt det som finns i Skinnarviksparken (se figur 23), skulle kunna bidra till att stärka platsens betydelse som en mötesplats och bidra till ökad trygghet. Många barn efterfrågar även fler sittmöjligheter såsom bänkar och bord samt grillplats.

En del av barnen önskar att toppen ska vara mer lättillgänglig att nå, till exempel genom bättre gångstigar som leder till och från toppen. Toppen används bland annat som utkiksplats, men bänkarna på toppen behöver rustas och kompletteras. Det efterfrågas även vindsydd på toppen samt ett aktivitetshus som den del i den framtida parkutvecklingen.

Åtgärder för parken och toppen som innebär en mindre investering är upprustning och komplettering av befintlig utrustning såsom fler bänkar och sittplatser med bord, upprustning av befintliga bänkar och fler skräpkorgar. Dessa, något begränsade åtgärder, räcker dock inte för att uppnå en mer socialt hållbar utveckling för området.

Figur 24. Alternativ utformning av lokalgatan närmast parkområdet (källa: OWC Arkitekter, modifierad av Ramböll).

6. Referenser

6.1 Tryckta källor

Björklid, Pia (1991): *Barn och trafik inför 2000: fakta, scenarier och forskningsbehov*. Stockholm: Transportforskningsberedningen.

Ekman, A et al (1997): *Ute på dagis*. Nr. 145.

Göteborgs stad (2011): *[BKA] Barnkonsekvensanalys - Barn och unga i fokus 1.0*.

Hart, Roger A. (1997): *Children's participation: the theory and practice of involving young citizens in community development and environmental care*. Earthscan, London 1997.

Heurlin-Norinder, M (2005): *Platser för lek, upplevelser och möten. Om barns rörelsefrihet i fyra bostadsområden*.

Lieberg, M (2007): *Att lära av staden. Det offentliga rummet som plats för meningskapande och identitetsutveckling*.

Socialdepartementet (2003): *Från barnolycksfall till barns rätt till säkerhet och utveckling*. SOU 2003:127).

Socialdepartementet (2005): *Vräkning och hemlöset drabbar också barn*. SOU 2005:88.

Stockholms stad, Trafikkontoret (2012): *Framkomlighetsstrategin*

Stockholms stad, Exploateringskontoret (2013): *Vårbergstoppen med omnejd. Utredning av ekologiska och sociala värden och funktioner - en landskapsanalys*.

Stockholms stad, Trafikkontoret (2007): *Trafiksäkerhetsprogrammet för Stockholm stad. Del 1 och 2*

Stockholms stad, Stadsbyggnadskontoret (2015): *Startpromemoria för planläggning av Skärholmen 2:1, Vårbergstoppen invid kvarteret Svanholmen i stadsdelen Skärholmen (ca 365 bostäder varav ca 35 radhus)*.

Stockholms stads, Stadsledningskontoret (2007): *Vision 2040*

Trafikverket (2004): *Barnkonsekvensanalys - försök och erfarenheter*. Dokumentbe-teckning: 2004:200.

6.2 Digitala källor

Social Light Movement, Belysningslösningen "The forest", [http://sociallight-movement.com/images/uploads/press/stockholm_satsar_p%C3%A5_kreativt_ljus_f%C3%B6r_%C3%B6kad_trygghet_i_hjulsta.pdf], 2016-02-23

Stockholms stad, Cykelplan 2012, [<http://www.stockholm.se/TrafikStadsplanering/Trafik-och-resor-/Cykla-och-ga/Cykelplan-/>], 2015-12-14

Stockholms stad, sociotopkartor, [<http://www.stockholm.se/TrafikStadsplanering/Stadsutveckling/Stadsplanering/Sociotopkarta/Sociotopkartor/>], 2016-02-04

STRADA, statistikrapport, utdrag 2016-02-01

6.3 Muntliga källor

Pedagoger och barn på Alla Nationers Fria Skola, Vårberg

Personal vid förskolan Lilla Världen, avdelning Klippan

Personal vid förskolan Båtholmen, avdelning Blåklockan

Personal vid förskolan Rosengården, ej specificerad avdelning

7. Bilagor

7.1 Bilaga 1 - Workshopsformulär

BKA Workshop Vårbergstoppen

Kort presentation för barnen varför man genomför en barnkonsekvensanalys. Berätta vilka det är som genomför detta, varför man gör det samt vad som händer sen med återkoppling.

1 Gruppindelning

Dela in barnen i mindre grupper, mellan 5-8 barn/grupp.

Dela ut följande material: Flygfoto, foton från platsen, skriv- och ritpapper, pennor och klistermärken.

Förklara för barnen var platsen ligger, peka ut deras skola och andra viktiga målpunkter så att barnen kan orientera sig på platsen.

2 Resvaneundersökning och platsens nyttjande

Med handuppräckning inom de mindre grupperna. Hur många av barnen går mest, cyklar mest, åker bil mest eller kollektivt mest – till Vårbergstoppen.

Vad händer på vägen?

Vad gör ni på Vårbergstoppen? När vistas ni där? Sommar/vinter? Fritid/med skola?

3 Favoritplats & otrygg plats - pluppa på karta

Låt barnen i grupp peka ut sina favoritplatser en i taget med hjälp av en grön klisterlapp. Varje barn får sedan motivera varför man valt en viss plats, vad man gör där, vilka som är där, om platsen besöks på skoltid eller utanför, vilka årstider man är där etc. Notera särskilt skillnader mellan pojkar och flickor och årstider.

Låt barnen peka ut otrygga eller läskiga platser med hjälp av röda klisterlappar. Varför upplevs dessa platser som läskiga, vilken tid på dygnet, vilken årstid etc.

Låt barnen peka ut tråkiga platser med hjälp av gula klisterlappar. Vad är det som gör dessa platser tråkiga?

Dessa frågor tillhör de mest centrala, följdfrågor kan ställas efter att man går runt i varje grupp och pratar mer om utformning, barriärer, vad som är bra och dåligt mer övergripande, andra faktorer som spelar in som skolregler och liknande.

4 Planförslaget

Beskriv det planerade förslaget för barnen, vad som kommer byggas (olika typer av bostadshus, nya vägar, Vårbergsvägen ändras, eventuellt en ny förskola). Vad anser de om detta? Finns det något som verkar särskilt bra eller dåligt med detta?

5 Barnens önskemål

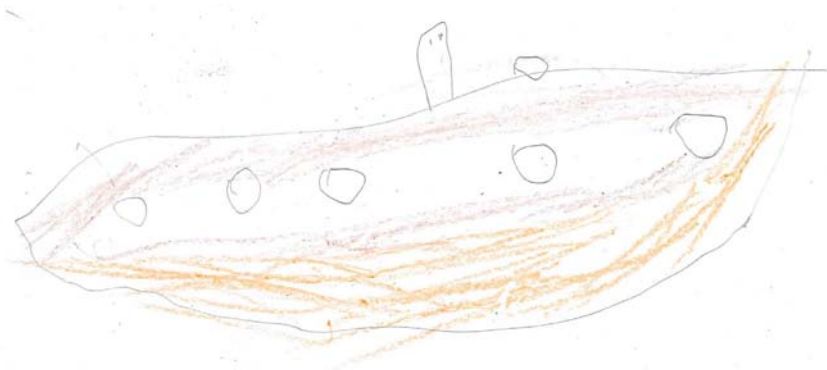
Framtida önskemål. Be barnen tänka tillbaka på de otrygga eller tråkiga platserna som de nämnt tidigare, hur skulle man kunna göra dessa bättre? Rita/skriv!

Finns det något som skulle kunna göra området bättre än vad det är idag? Vad skulle det kunna vara? Rita/skriv!

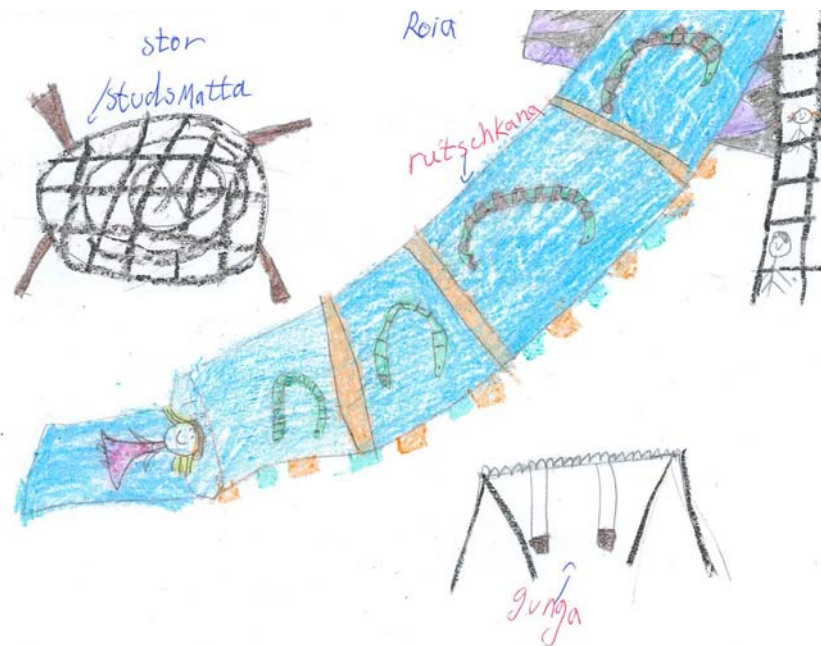
7.2 Bilaga 2 - Enkätundersökning

1. Hur tar ni er till Vårbergstoppen? Finns det några barriärer på vägen?
2. Vilka är barnens favoritplatser/favoritaktiviteter i Vårbergstoppen?
3. Vad gör ni när ni vistas i Vårbergstoppen på sommaren?
4. Vad gör ni när ni vistas i Vårbergstoppen på vintern?
5. Finns det några platser som barnen upplever som otrygga eller tråkiga i Vårbergstoppen med omnejd?
6. Saknas det något i Vårbergstoppen idag?

7.3 Bilaga 3 - Barnens önskemål (årskurs 3)

LARI M

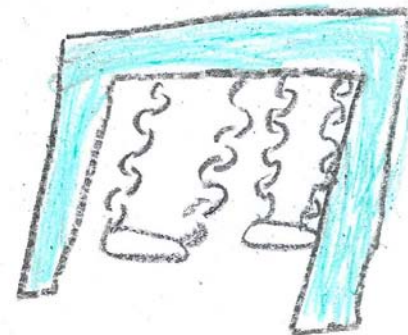

Jawahir

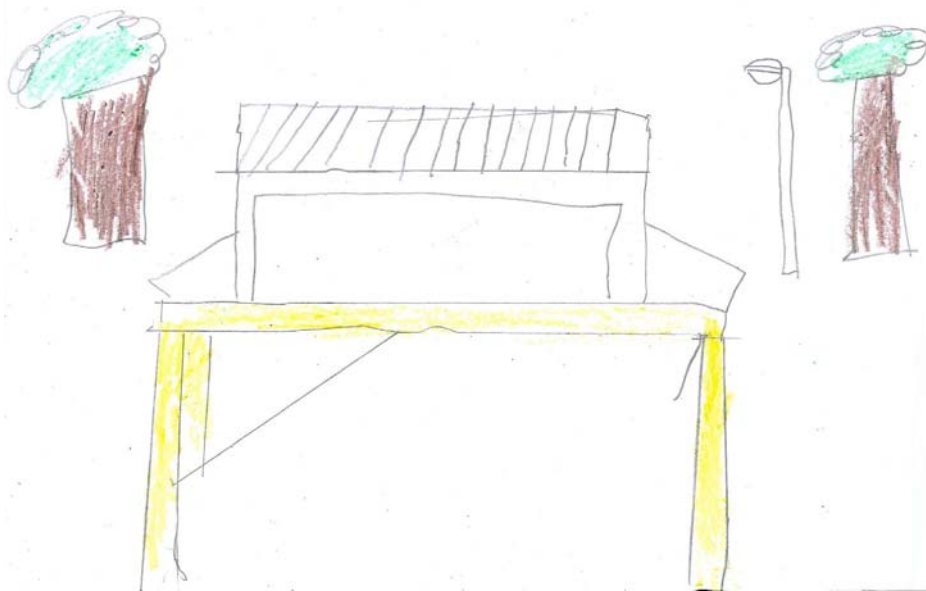
och en sim
baseng
Jag önskar att
ni kan göra en
sim baseng

Jag vill att ni ska
göra en park och gungor
Jag tycker det

Mohamed

Mohamed

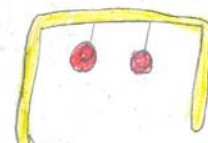

Mariam

Rytsch
Kanne
Spekanten
deruts
hanna

Löparbana

Armsvängsringar

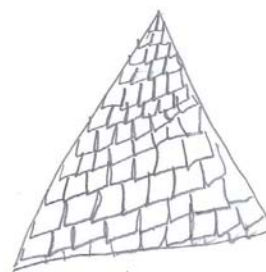

De kängor

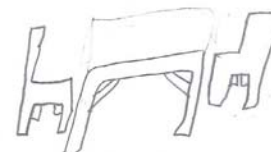

Stor
Stutsmata

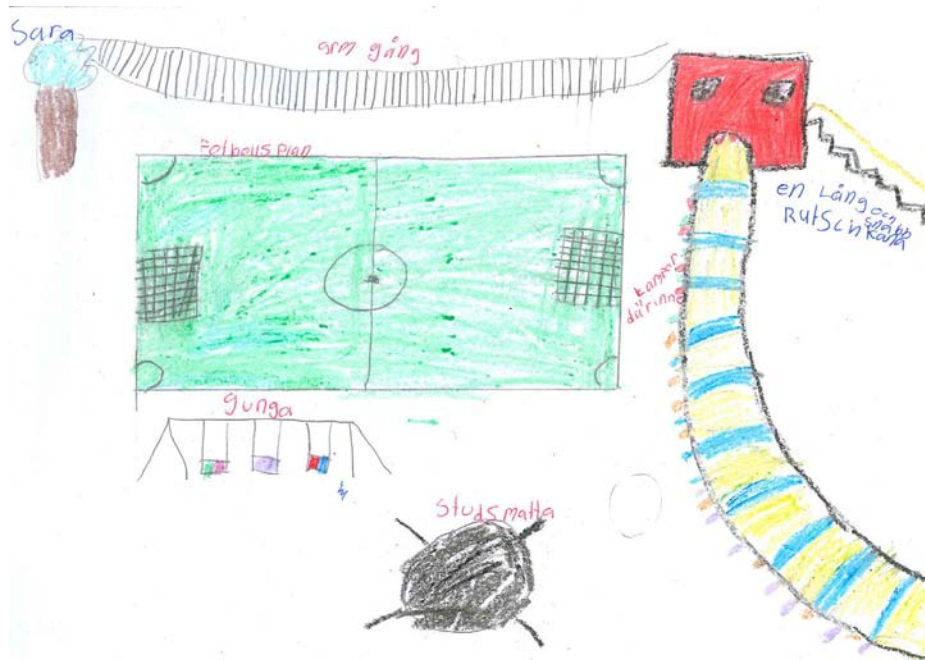
Mariam

pyramid klätrestelning

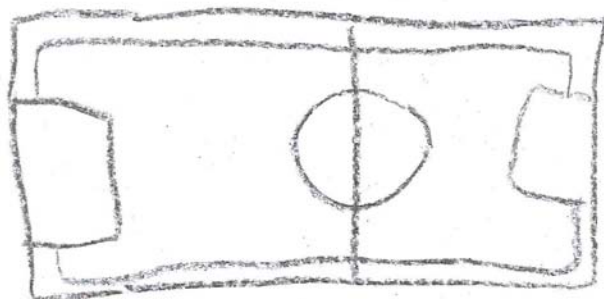
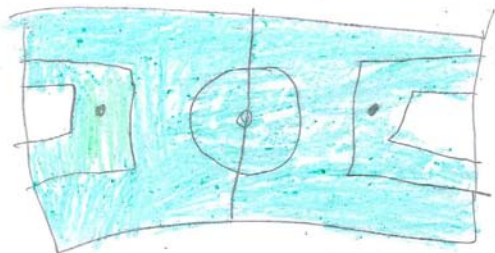
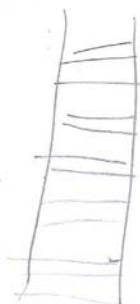

Stora Ben och Stolar

Jag tycker att det borde finnas en klätter Stålnig i Vårbergstoppen. Jag tycker att man Båbe ta bort Skyttarna i Vårbergstoppen där det står Vanig för ormar och Algar. Jag tycker man borde ha en längre Rutschkana i klumelparken. Jag tycker

Sandra
Merian

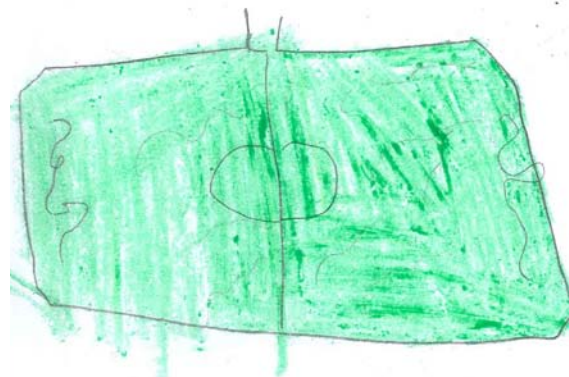
NOT HADI
MESSAOD.

NOT

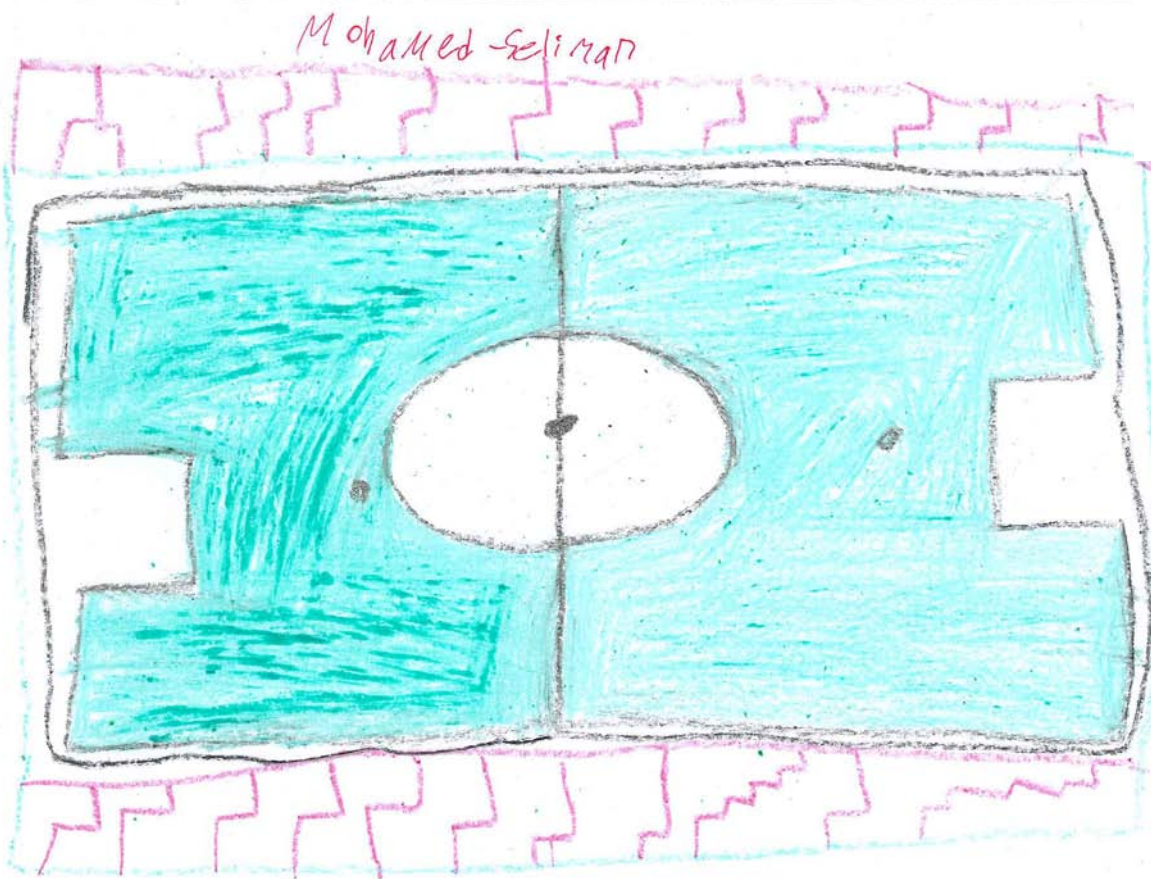
Det beste var att om man förbjöd Δ festa i stor gården för att vi brutar hätt öl burkar, sigareter. Dem både fiksa lite mer i vår bergs toppen tex som en trappor isletet för att inte halka eller ramla. klumelparken är jätte stor och jätte fin.

Alaa

NOT HADI MESSAOD.

Ing... tycker att visa
m... att...
60

Lina, 3

Lina 5

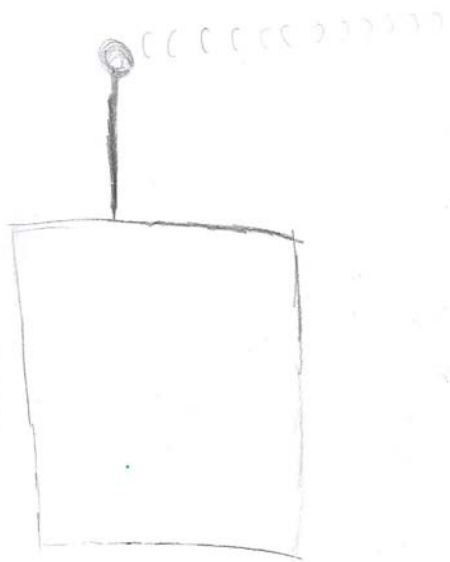
15

Vannar

Krim

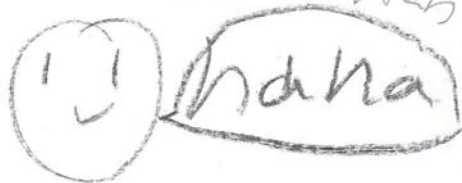

AUSTRIA

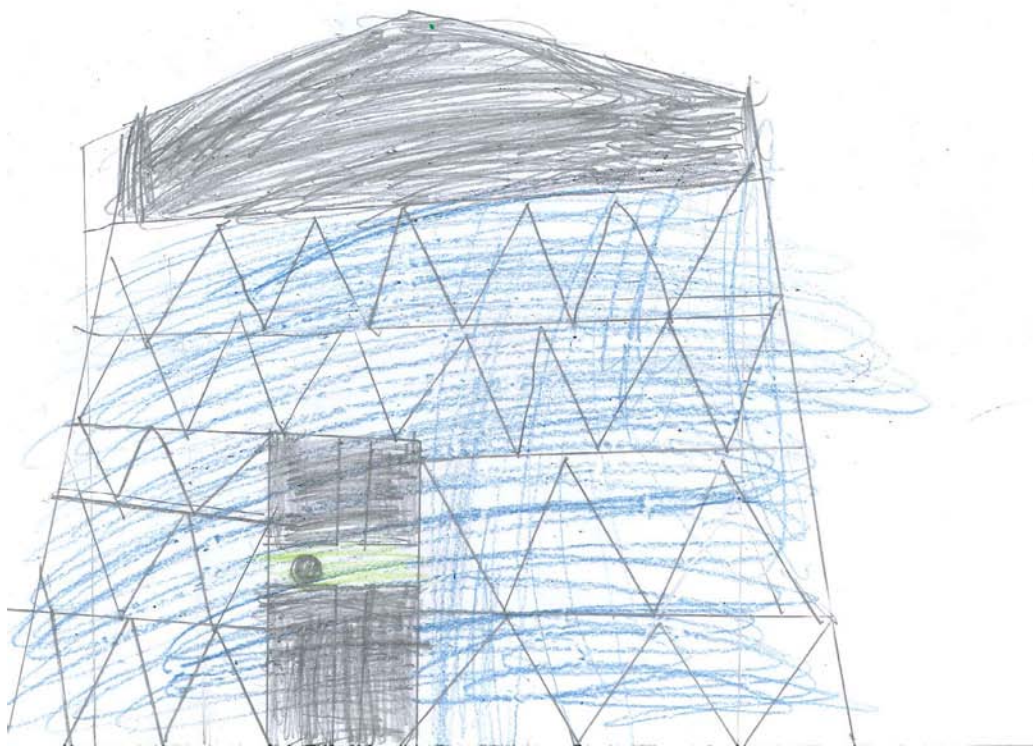
Vi vill ha i ~~skolan~~ Alla Fria Notskolas
en Afär som barnen får skicka der i Fran

lina

Khalid

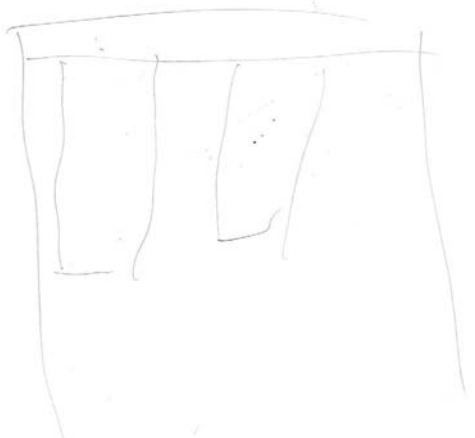
Jag vill att i alla Fria noteskolor ska
ha en simning i skolan nu 😊 hahaha
dina

vi vill ha sensor i våra skolor

Flera sensor
nu

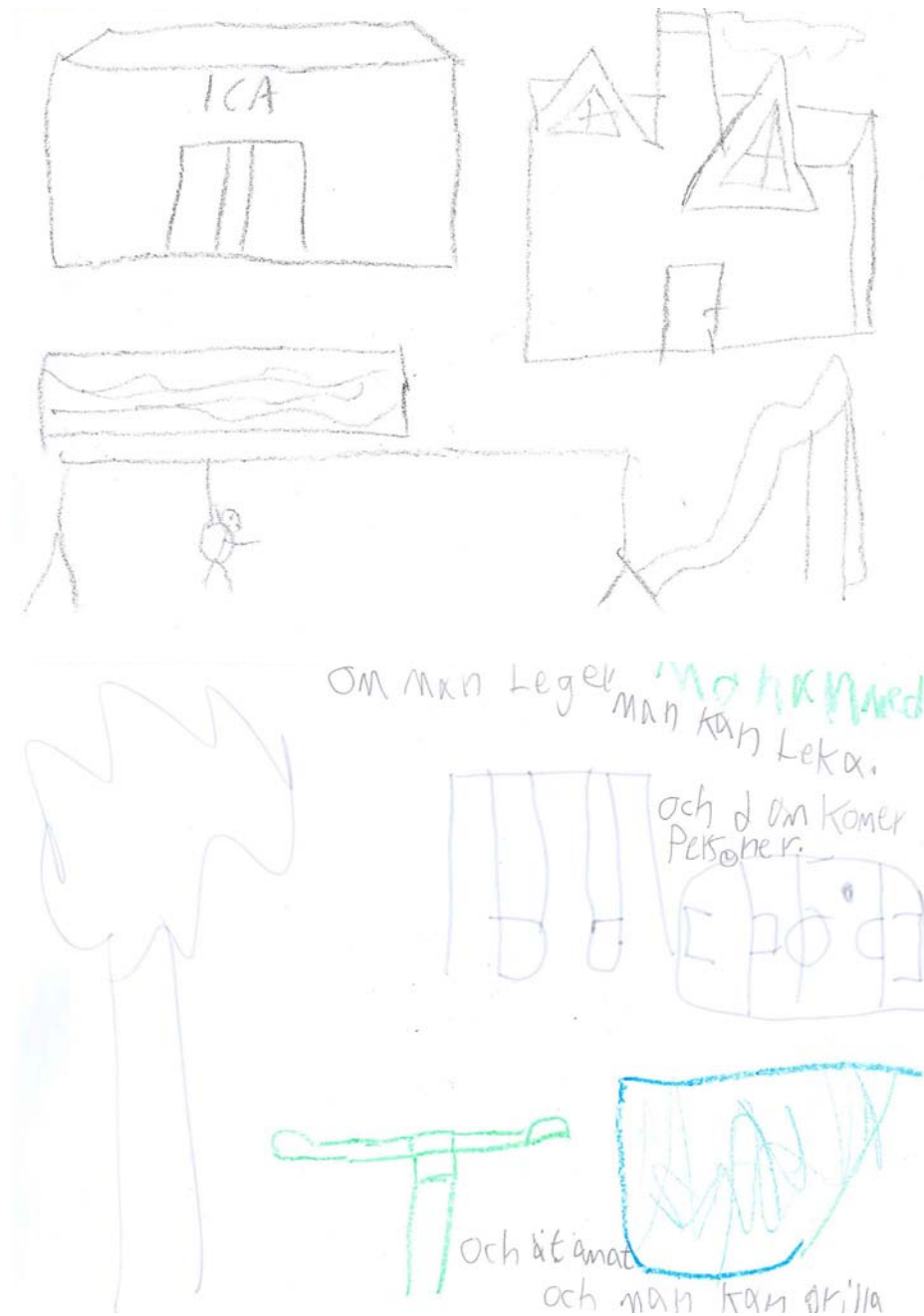
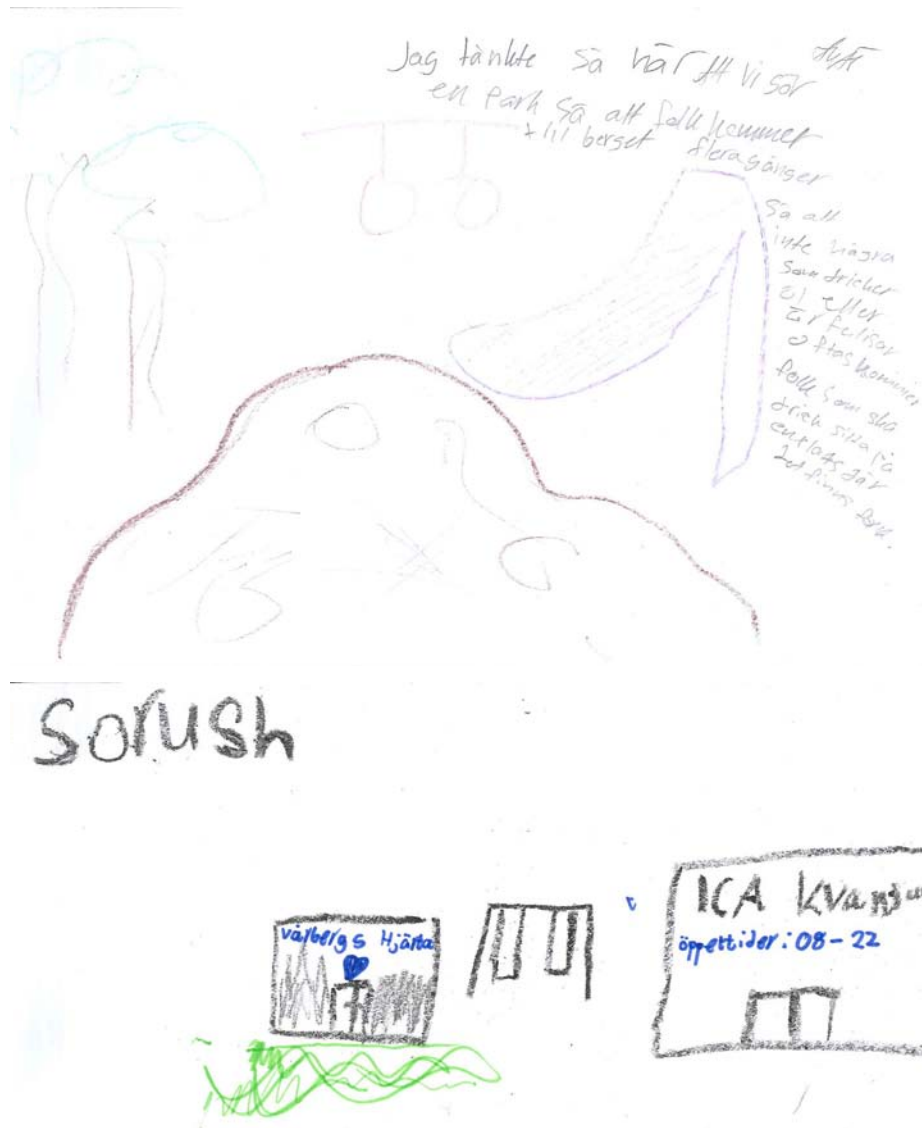
dina ?

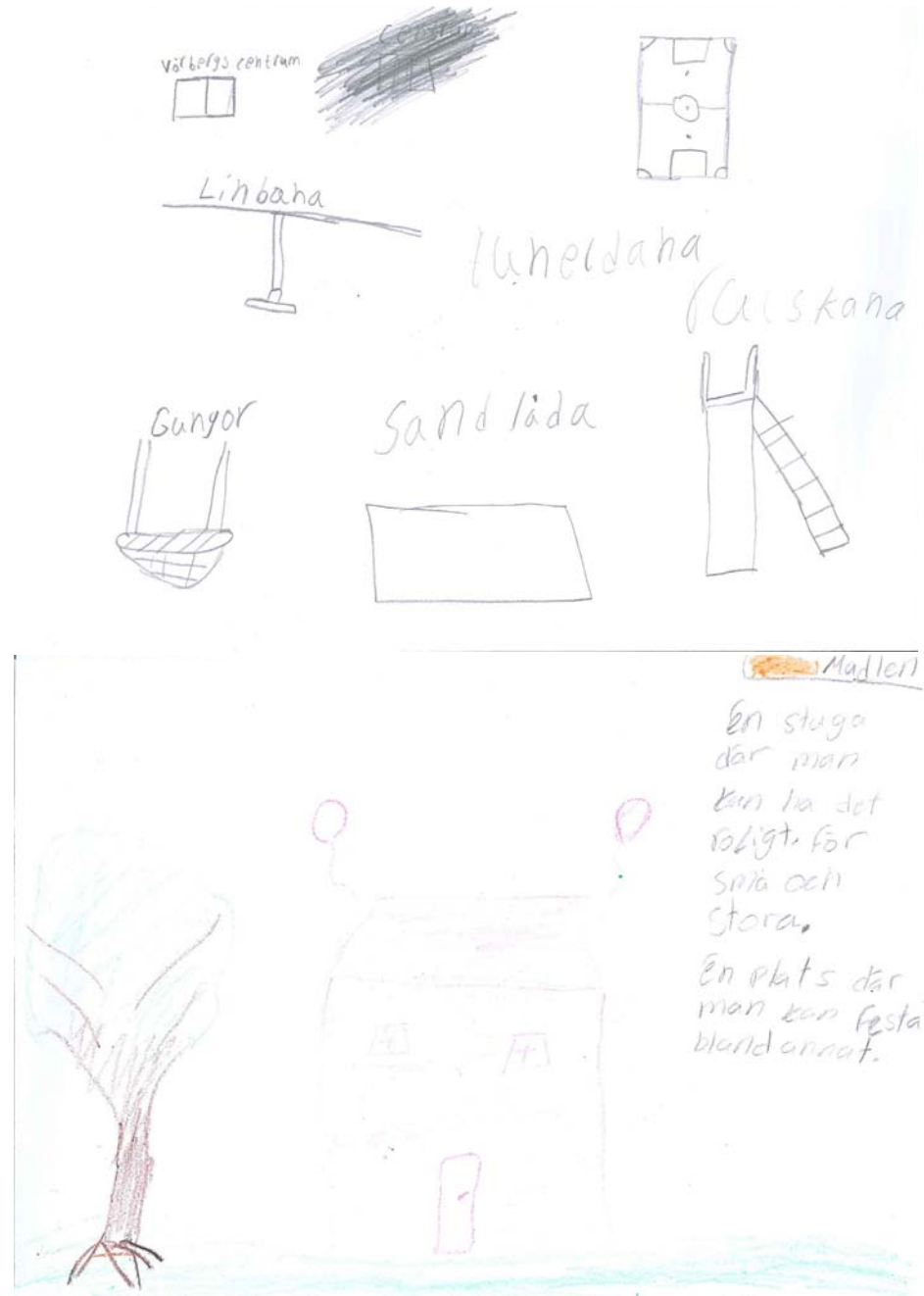
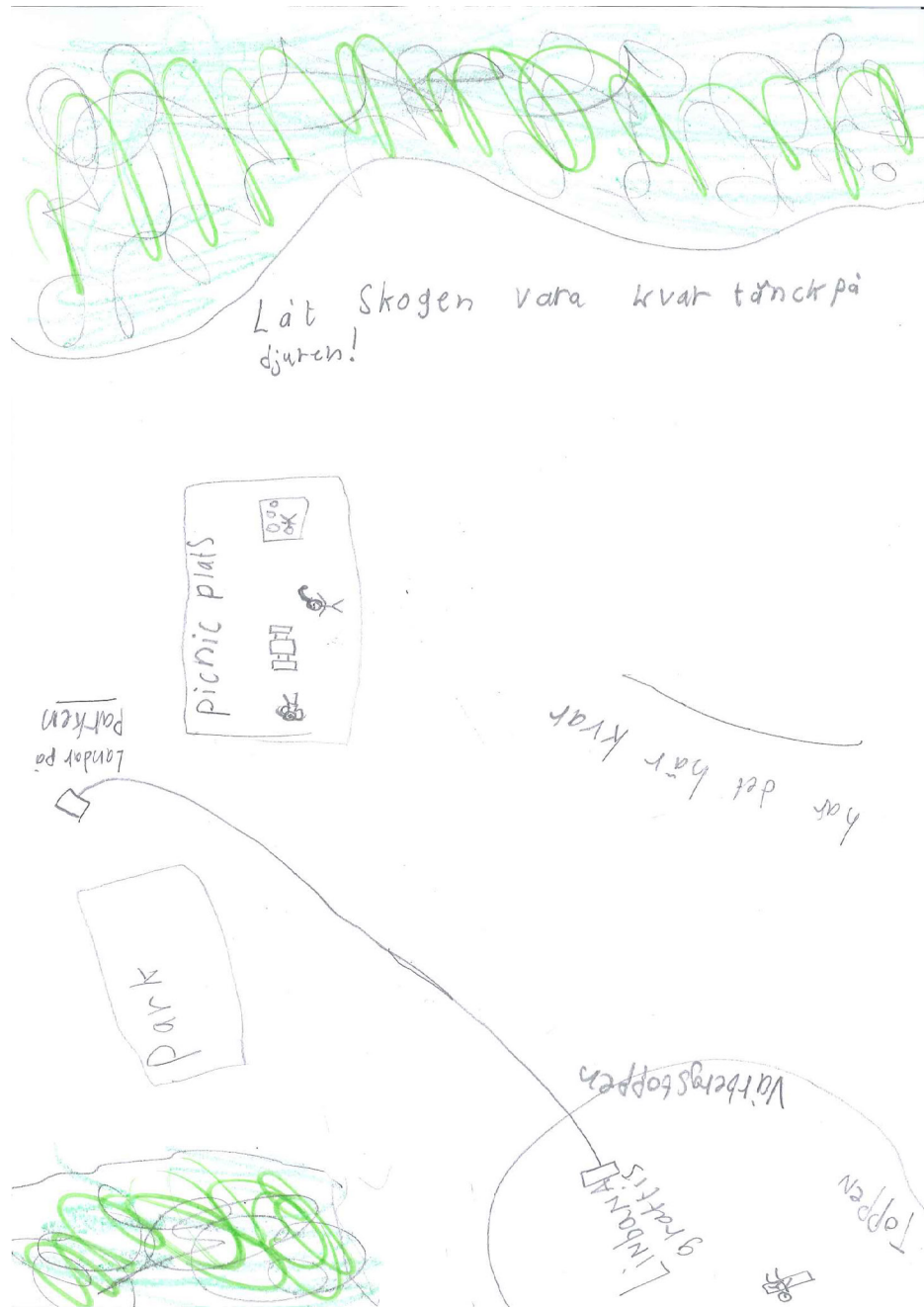
~~Batul~~ Batul

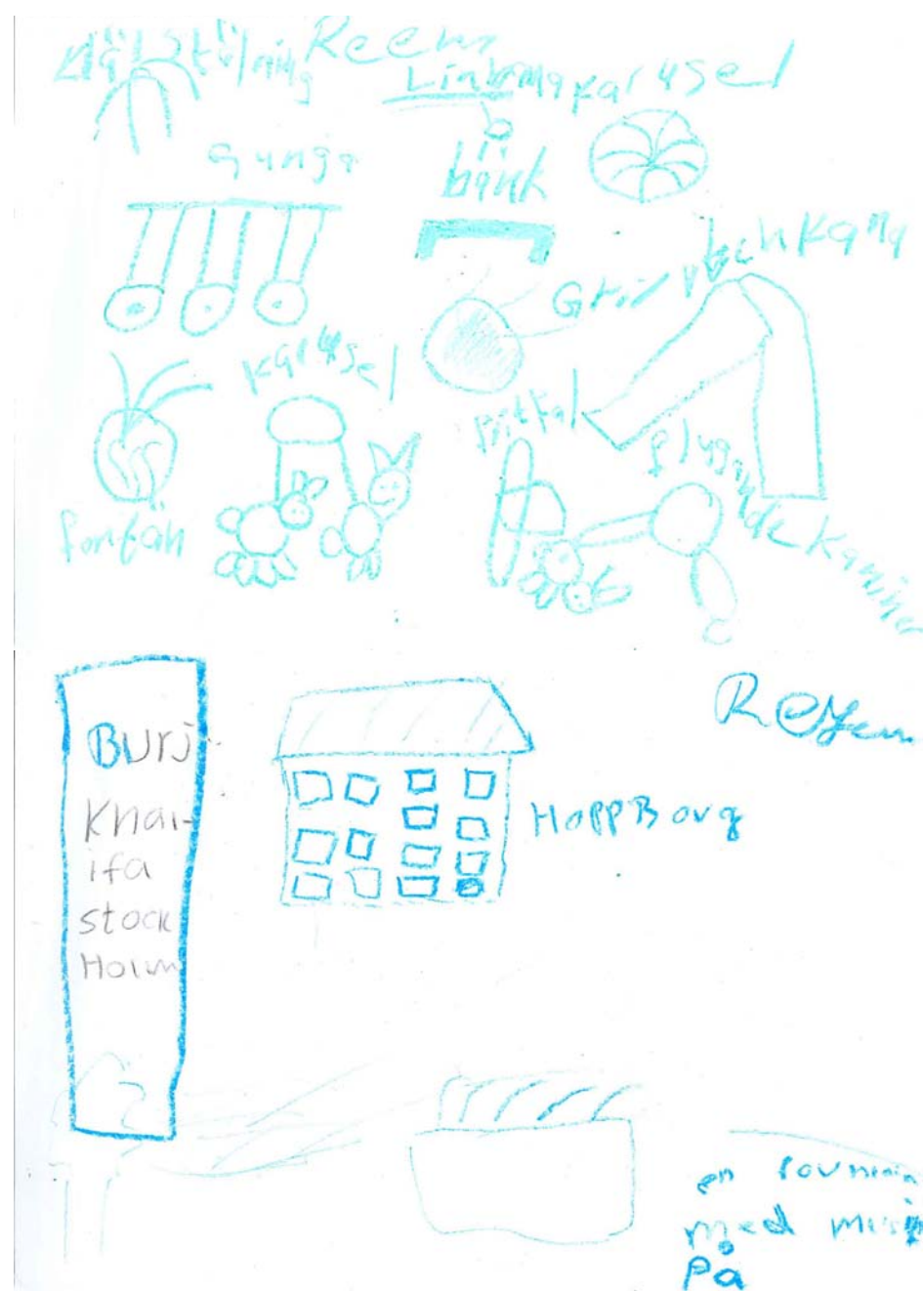
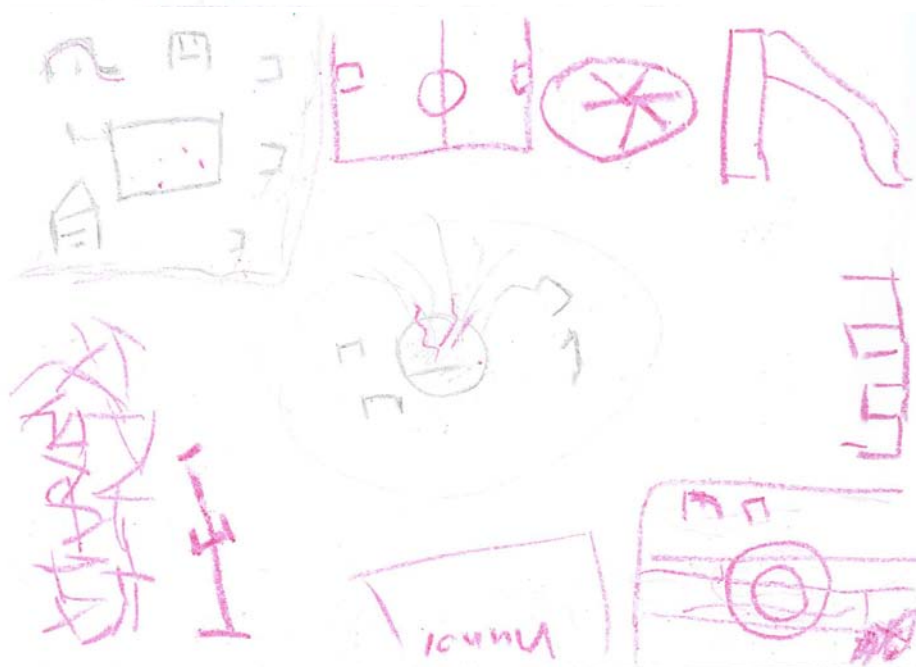
Jag tycker det borde
vara ett garage
och ett två våningars
hus.

7.4 Bilaga 4 - Barnens önskemål (årskurs 5)

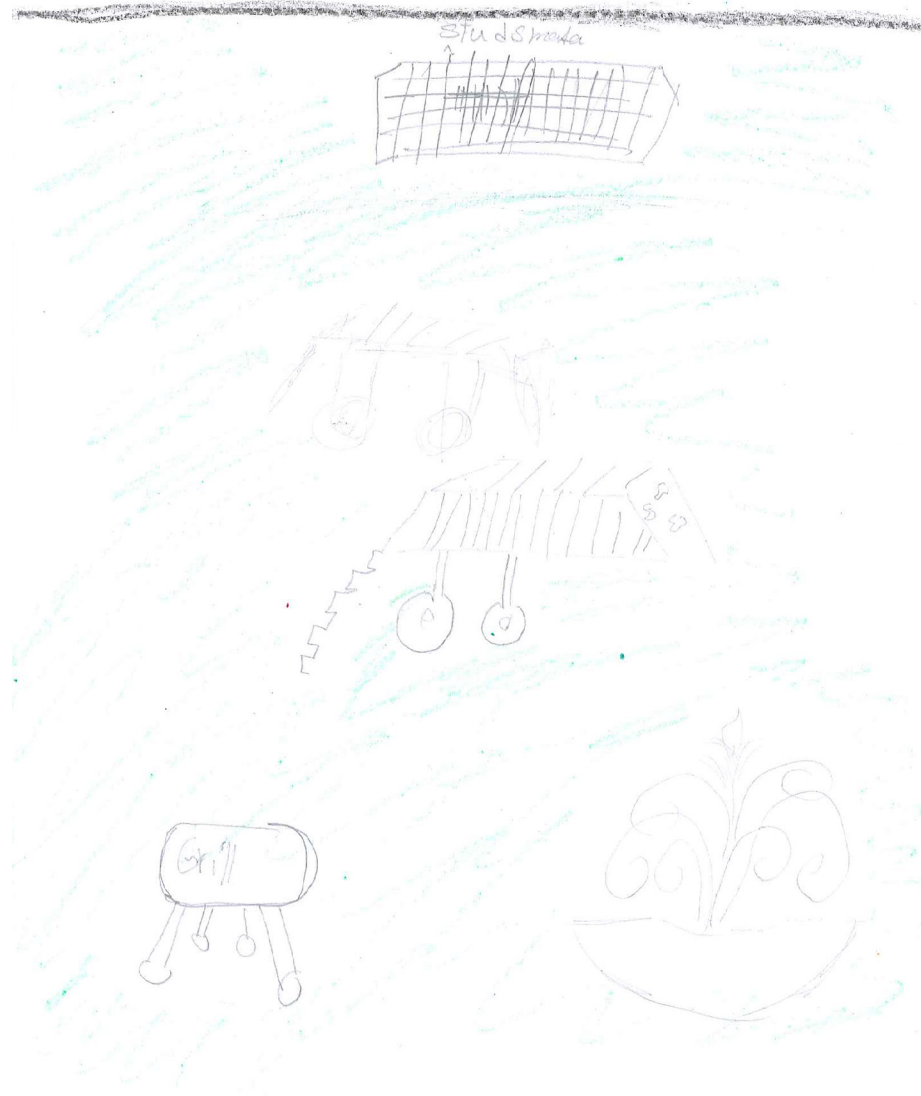

Stud smattor, gungor,
Rutse/kahle Hängskalen

(Bak)

Kan ni ~~göra~~ ^{bygg} under jorden så man inte
ser husen. Kan vi också få en utsiktstorn längs
uppe på berget.

